

Magyar földrajzi nevek angol nyelvre fordítása

Diplomamunka
Térképész mesterszak

készítette:

Horváth Gábor Roland

témavezető:

Dr. Gercsák Gábor, egyetemi docens
Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék

Eötvös Loránd Tudományegyetem

2018.

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM

INFORMATIKAI KAR

TÉRKÉPTUDOMÁNYI ÉS GEOINFORMATIKAI TANSZÉK

DIPLOMAMUNKA-TÉMA BEJELENTŐ

Név:

Neptun kód:

Szak: **térképész MSc**

Témavezető neve:

munkahelyének neve és címe:

beosztása és iskolai végzettsége:

A dolgozat címe:

A témavezetést vállalom.

.....
(a témavezető aláírása)

Kérem a diplomamunka témájának jóváhagyását.

Budapest, 20.....

.....
(a hallgató aláírása)

A diplomamunka-témát az Informatikai Kar jóváhagyta.

Budapest, 20.....

.....
(témát engedélyező tanszék
vezetője)

Tartalomjegyzék

Címlap	1
Témabejelentő	2
Tartalomjegyzék	1
Bevezetés.....	2
1. fejezet: A jelenlegi helyzet	4
A felelősség kérdése	4
Létező angol földrajzinevek Magyarország területéről	8
A mai névhasználati gyakorlat	9
2. A magyar és az angol nyelvű földrajzinévadás	11
Tavak.....	11
Folyók.....	12
Hegységek, dombságok.....	13
Hegycsúcsok, dombok.....	14
Síkságok, alföldek	15
3. A mintaterület.....	16
A mintaterület kiválasztása	16
Metodológiai előzmények, példák.....	17
A mintaterület földrajzinevei.....	20
Településnevek	21
Községi területek.....	21
Víznevek.....	21
Nevezetes magaslati pontok	24
Nevezetes képződmények	25
4. Az ajánlás szemléltetése	27
Összefoglalás.....	31
Hivatkozott irodalom.....	33
Köszönetnyilvánítás	1
Nyilatkozat.....	2

Bevezetés

A téma felvetése, miszerint a magyar nyelvben használatos földrajzi nevek az idegen nyelvű területekre is kiterjesztett rendszeréhez hasonlóan a hazai nevek idegen nyelvű használatának rendszere is szükséges, önmagában is élénk vitát generál. Mindazonáltal egyelőre megegyezés a kérdésben nem született, következésképp a mostanáig megjelent angol nyelvű irodalomban, magyar és nemzetközi szerzők tollából egyaránt igen vegyes nevezéktan alakult ki. (Gercsák, 2011) Eddig a probléma zavaró volt, de nem volt igazán sürgető, a szerzők úgy gondolhatták, hogy nem tisztük általános érvényű angol nyelvű névrajz kialakítása. Most azonban készül az új Magyarország Nemzeti Atlasza, amelynek angol nyelvű része is lesz, mire a készítők eljutnak odáig, hogy a névrajzot felvegyék ezekre a térképlapokra ideális lenne konszenzusra jutni ebben a kérdésben is, nyilvánvalóan ez nem lesz egyszerű tekintve, hogy a magyar nyelvű névrajz esetében is hosszú viták előzték meg a döntést. Emellett kijelenthető az is, hogy a probléma interdiszciplináris. Azonban jócskán túlmutat nem csak a földrajzi, térképészeti, de még az általános földtudományi – jól mutatja ezt például Wettstein Edina a témában íródott angol szakos szakdolgozata (Wettstein, 2017) is – sőt általában a tudományos irodalmon is, hiszen a földrajzi nevek még a napi sajtóban is előfordulnak, minden Magyarországgal kapcsolatos híradásban.

Ezidáig gyakorlatilag minden szerző maga alakította ki, némely esetben egymáshoz valamelyest hasonló logikát követve, máskor egymástól teljesen eltérő módon a saját idegen nyelvű földrajzi neveit. Így bizonyos esetekben kialakult, egyfajta szokás, azonban ezekhez sem tartja magát mindenki. (Gercsák, névgyűjtés)

A téma vizsgálata megköveteli bizonyos kérdések megvitatást, tisztázását. Ezek sorrendben a következők:

Kié a felelősség?

Ez az első felmerülő probléma, ami kimerítő választ és magyarázatot igényel. Gondolok itt elsősorban arra, hogy amint Márton Mátyás 2018. március 22-i MFTTT előadásában (Márton, 2018) kiemelte a korábbi térképészeti gyakorlatban a világatlások Földrajzi Névbizottság által jóváhagyott névanyagát kvázi hivatalos névanyagnak tekintették, a Magyarországon kívüli területekről készülő munkákhoz azt vették alapul. A kérdés tehát, hogy ennek vagy bármely más szervezetnek kellene-e, hogy legyen hasonló jogköre vagy praktikus szerepe az idegen nyelvű, de magyarországi földrajzi nevekre. Mivel ez a kérdés nem tisztázott, így a külföldi

szervezők, vagy akár a magyar, de idegen nyelven publikáló szerzők számára nincs semmilyen útmutatás. Ebben az esetben támaszkodhatnának, az ENSZ alapelveire (Jordan, 2011), miszerint új földrajzi neveket nem alkothatnánk, használhatnánk, így minden esetben az adott ország hivatalos nyelvén, nyelvein kellene nevezni minden objektumot. Ennek az ajánlásnak elvi, és nem kényszerítő erejű volta miatt, illetve sok egyéb ok miatt sem igazán került át a gyakorlatba, például mi magyarok is használunk sok olyan elnevezést a magyar nyelvű szövegekben, ami ennek eleve ellentmond (gondoljunk csak az Elefántcsontpart-Côte d’Ivoire kérdésre, persze lehetnének ennél messzebb is, hiszen a magyar szerzők többsége nem valószínű, hogy szívesen nevezné Pozsonyt Bratislavának). Nyilvánvalóan a nemzetközi tudományos társadalom jelenlegi lingua francájaként működő angol nyelven a kérdés ennél bonyolultabb. Minden olyan ország hivatala, – amennyiben rendelkezik ilyennel és amennyiben ezt felelősségének érzi – ahol az angol hivatalos nyelv joggal várhatná, hogy az ő általuk elfogadott név legyen az ajánlott, ez vitát generálhatna köztük, illetve a nemzetközi szerzők körében is. Várhatnánk tehát az angol nyelvű társadalomra, hogy formálja meg a saját vonatkozó névjegyzékét, persze kérdés, hogy ha így tennének, vajon elfogadnánk-e, és szívesen használnánk-e az általuk ajánlott névalakokat.

Hogyan lesz mindenki számára egyértelmű, hogy mit jelöl a név?

Az előző kérdésből a gondolatmenetet tovább fűzve, felmerül hogy amennyiben létre akarunk hozni egy rendszert azt úgy kell megalkotni, hogy ne csak nekünk, akik rendelkezünk kiterjedt földrajzi és nevezéktani ismeretekkel Magyarországról, hanem mindenki számára egyértelműen egy valamit jelöljön egy név. Ez alapvetésnek hangzik, azonban a kérdés összetettebb, mivel különböző típusú objektumoknak lehet azonos neve, amit az angol helyesírás nem különböztet meg (pl.: víznév, hegycsúcs, hegység, település, közigazgatási egység). (Gercsák, 2011) Illetve ez az egyértelműség kölcsönös kell, hogy legyen, ki kell hogy terjedjen mind a magyar nyelvű, mind az idegen nyelvű források használatára. Amennyiben valaki külföldiként magyarországi témáról szeretne írni, úgy óhatatlanul magyar nyelvű forrásokat is fel kell, hogy használjon, elvárás tehát az átjárhatóság is.

A magyar vagy az angol névadási szokásokat vegyük alapul?

A neveknek, amiket adunk, koherensnek kell lenniük és illeszkedniük kell a nyelvbe, használatuknak logikusnak és természetes hatásúnak kell lenniük, különben nem honosodnak meg, nem kerülnek be a köztudatba. Természetesen ezzel egyidejűleg olyannak is kell lenniük, amiket a magyaranyelvű gondolkodás is elfogad. Ezek összehangolásának hiányában több

mint valószínű, hogy ellenállásba ütköznek majd, mind a hazai, mind a külföldi szerzők körében. Ennek a kérdésnek a megválaszolásához, mind a magyar-, mind az angolnyelvű névadás hagyományait széleskörben ismerni kell.

Hogyan kezdünk hozzá?

Az összes magyarországi földrajzi név idegen alakjait megformálni, természetesen egy ember lehetőségein túlmutató méretű feladat lenne, nem beszélve arról, hogy általános vita és egyetértés szükséges ahhoz, hogy egy ilyen munka sikeres legyen. Azonban valamilyen rendszer, vagy logika kialakítására tehetünk ajánlást. Ehhez is több féleképpen közelíthetünk, ahogyan a neveket is több módon osztályozhatjuk.

Hogyan alakítsuk ki az ajánlásunkat, és milyen módon tegyük ezt szemléletessé, közérthetővé, befogadhatóvá, hasznossá?

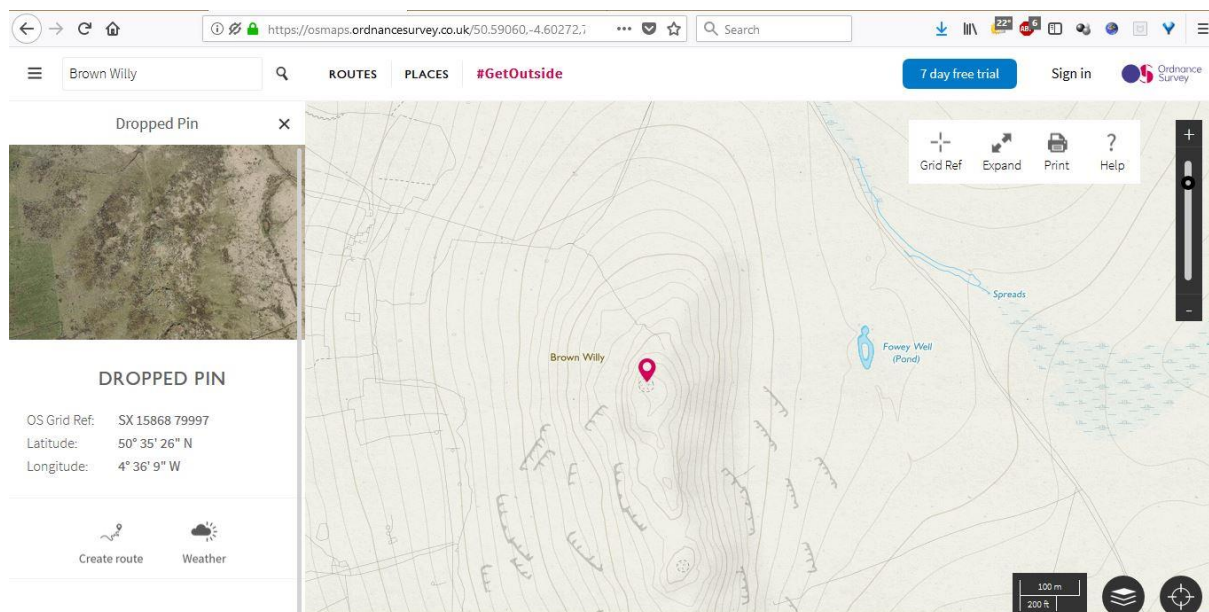
Miután a fenti kérdéseket a vonatkozó irodalom és gyakorlat alapján megkíséreltük megválaszolni, adódik a feladat, hogy hozzákezdjünk a munka kreatív részéhez és valóban megfogalmazzunk egy logikus és jól használható ajánlást, ezzel egy lépést a probléma megoldása felé. Ennek minél általános érvényűbbnek, és gyakorlatiasabbnak kell lennie, illetve célszerű a földrajzi nevek használatának legegyszerűbb összefoglalójaként térképet is készíteni, természetesen kérdés, hogy milyen területről, témában, méretarányban, etc. láttathatóak az eredményeink legjobban, illetve, hogy milyen formában használható fel a legszélesebb körben.

1. fejezet: A jelenlegi helyzet

A felelősség kérdése

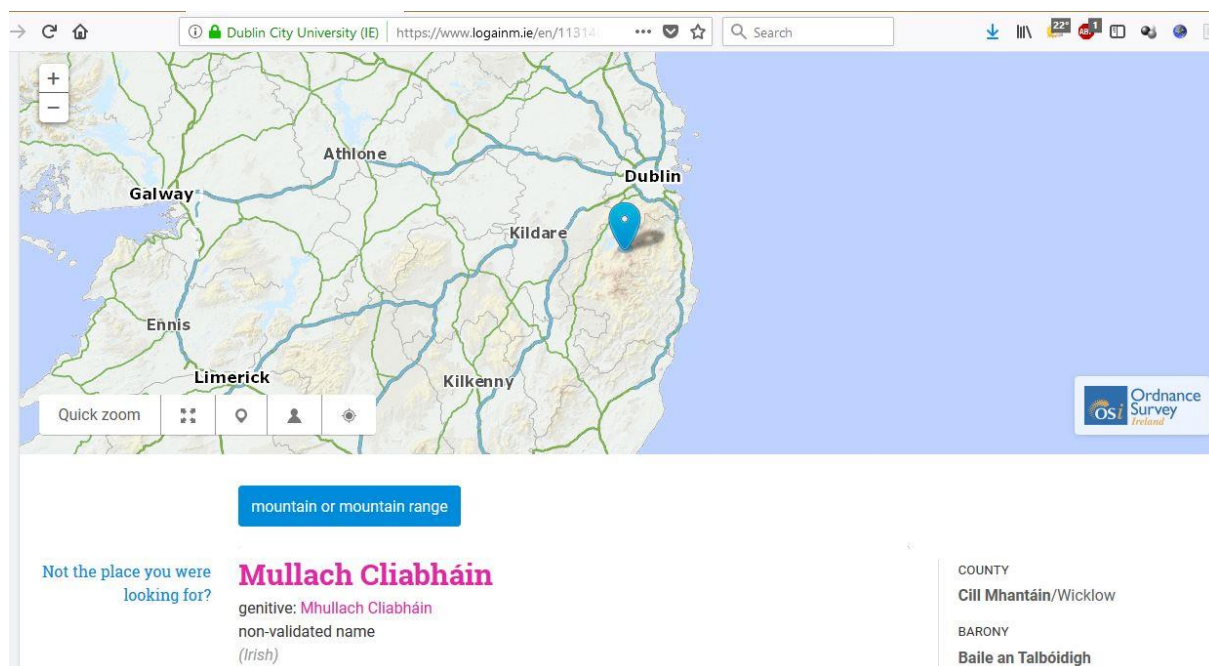
Európaiként elsősorban a „brit angol”-t, annak a szabályait, helyesírását szoktuk alapul venni, illetve az iskolákban is ezt tanítjuk. Ennek megfelelően támaszkodhatnánk például az általuk megfogalmazott elvekre, névhasználatra, azonban az Egyesült Királyságban nincs a földrajzi nevek helyesírására vonatkozó szabályrendszer a saját földrajzi neveiket illetően sem. (UK PCGN, 2009) Ennek ellenére működtetnek egy online adatbázist, ahol a hivatalos szervek által

használt földrajzi nevek összessége elérhető interaktív térképes formában, (ez egyébként nem teszi ezeket az alakokat hivatalos jogállásúvá). (OS, online) (1.ábra)

1. ábra

Hasonló rendszereket üzemeltet egyébként a többi angol-szász ország is, Írorszában (OSI, online) (2. ábra) és Kanadában (NRC, online) (3. ábra) mindkét hivatalos nyelven hozzáférhető

2. ábra

az adatbázis, illetve itt már a nevek jogállását is minden esetben feltüntetik, ahogy Ausztráliában (GA, online) (4. ábra) és Új-Zélandon (NZGB, online) (5. ábra) is, tehát ezekben az országokban vannak hivatalos nevek is és a hazai gyakorlattól eltérően nem is csak a települések és a közterületek esetében. Ennél tovább, azonban csak az Egyesült Államokban

objektumoknak az esetében több előforduló nevet is felsorolnak (az adott ország(ok) nyelvén illetve angolra átírt vagy fordított névalakokat egyaránt). (NGA, online) (6., ábra) Gyűjtésük

The screenshot shows the New Zealand Gazetteer website. On the left is a map of a mountain range with a red dot indicating a specific location. On the right is a 'Details' panel for 'Tapuae-o-Uenuku'. The panel includes the following information:

- Search Result - Official Name:** Tapuae-o-Uenuku
- This is an official name:** Yes
- Current Status:** Assigned
- Feature Type:** Hill
- Feature Description:** Highest mountain on the Inland Kaikoura Range
- History/Origin/Meaning:** Previously identified as Tapuenuku on maps, this means "to shuffle feet", which was insulting to the Māori people. Captain Cook named it Mt. Odin, but it was better known by its Māori name. Sometimes commonly referred to as "Tappy"
- Māori Name:** Yes
- Event:** 1988.01.14: NZGB Gazetteer 1988 (2) p.31
- Reference Information:** Corres XIV pp 187, XVII pp 75, XVI pp 156-165, LXI pp 102-107; File 14/50-52, 43
- Location:** 41.996S 173.663E (View in Google Maps)
- Land District:** Marlborough
- Other name for this feature:**

Below the map, there is a download link for the full Gazetteer data or macrons on Māori place names as a simple CSV file. To download geographic place names data in a customisable GIS format go to LINZ Data Service - NZ Place Names (NZGB). New Zealand Gazetteer by the NZGB is licensed under a Creative Commons Attribution 3.0 New Zealand License (link is external).

5. ábra

tehát hasznos és szükséges, a szakemberek munkáját mindenképpen segíti is abban, hogy egyeztethessék a különböző forrásokban előforduló névanyagokat, de még mindig nem teljes illetve nem oldja meg az egyértelmű használatra vonatkozó eredendő problémát. Emellett náluk

The screenshot shows the GeoNames Search website. The search results for 'Alfold' are displayed in a table. The table has four columns: Name (Type), Geopolitical Entity Name (Code), First-Order Administrative Division Name (Code), and Latitude, Long (DD).

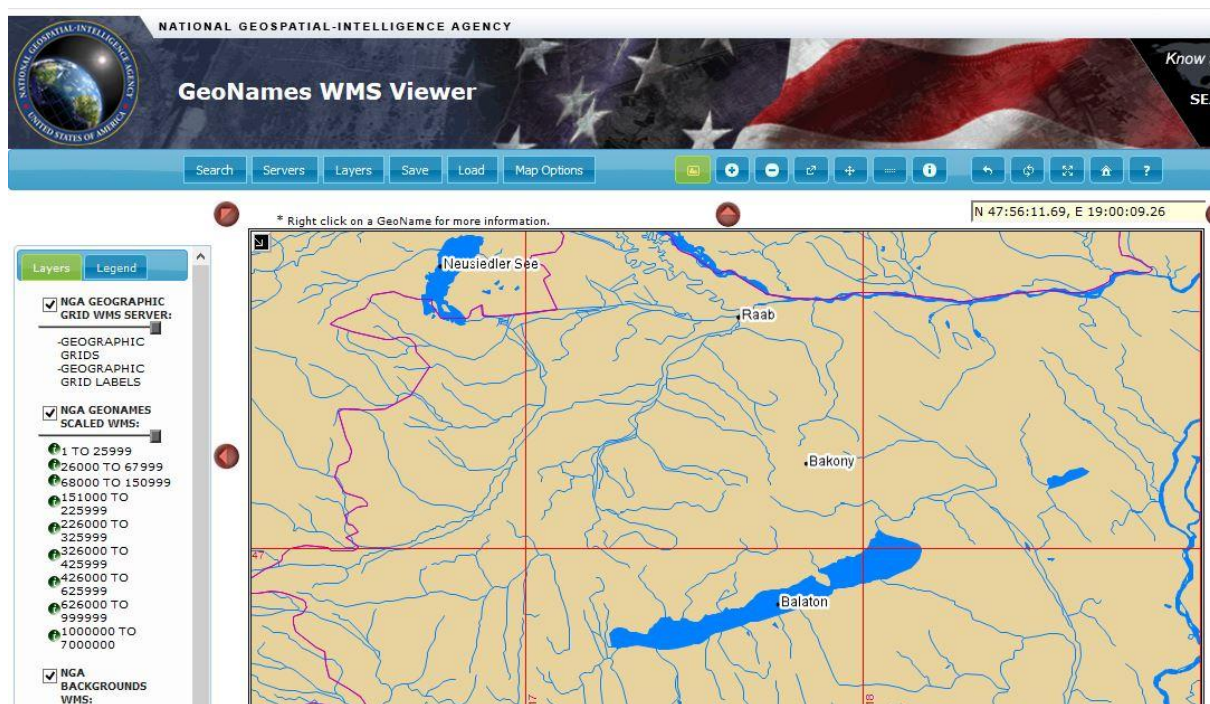
Name (Type)	Geopolitical Entity Name (Code)	First-Order Administrative Division Name (Code)	Latitude, Long (DD)
Alfold (Approved - N)	United Kingdom (UK)	Surrey (UKN7)	51° 05' 00" N, 00° 51.083333, -
Great Alfold (Conventional - C)	Croatia (HR), Hungary (HU), Slovakia (SK), Romania (RO), Ukraine (UP)		47° 00' 00" N, 02° 47, 21
Nagy Magyar Alföld (Approved - N)			
Hungary (HU) Alföld (Generic)			
Alföld (Variant - V)			
Alfold (Variant - V)			
Bolshaya Sredne-Dunayskaya Nizmennost' (Variant - V)			
Great Hungarian Plain (Variant - V)			
Great Plain (Variant - V)			
Hungarian Plain (Variant - V)			
Alföldszállás (Approved - N)	Hungary (HU)	Toina (HU21)	46° 17' 00" N, 01° 46.283333, 1
Alföldszállások (Variant - V)			

6. ábra

az adatok térképes megjelenítésén információsűrűség tekintetében még van hova fejlődni, főleg a többi ismertetett példához mérten. (7., ábra)

Összességében úgy látszik, hogy a külföldiek szívesen támaszkodnának a magyar anyanyelvű szerzőkre és vennék alapul az általuk használt névalakokat, annál is inkább, mivel lényegesen

nagyobb irodalma van a hazai szerzőknek a magyar nyelvű területekről. Az igény tehát megvan, a folyamat elindult, hiszen számos idegen nyelvű névalak jelent már meg különböző kiadványokban, fórumokon, azonban amíg egymásra várunk, addig a magyar földrajzi nevek idegen nyelvű használatának jelenlegi gyakorlata nagyban megnehezíti az egyes objektumok azonosítását.

7. ábra

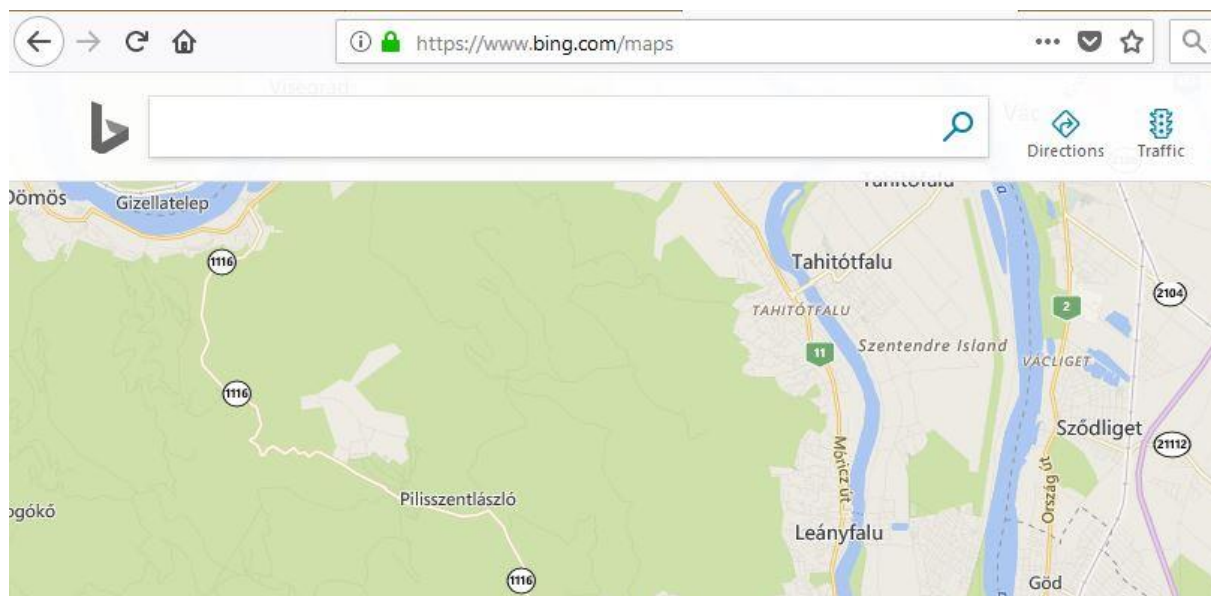
Létező angol földrajzinevek Magyarország területéről

A kialakult sokféleség ellenére létezik néhány olyan objektum is, amiknek van általánosan használt angol nyelvű formája. Egy adott nyelv névterületén kívül is létezhetnek földrajzi nevek az adott nyelven, azonban ezek általában vagy regionális jelentőségű földrajzi képződmények, vagy országok nevei, esetenként nagyvárosok vagy híres helyek. (A magyar nyelvből példaként említhetjük a Nagy-Vízválasztó-hegységet, a Dél-afrikai Köztársaságot, Fokvárost, etc...) Magyarország területére ilyenekből csupán néhány esik, de ezeknek a használata szükségszerű. Az első ilyen a Duna folyó, aminek az angol neve Danube, a másik a Kárpátok hegylánca, ami ugyan több formában is előfordul, de alapvetően kijelenthető, hogy a Carpathian Mountains vagy rövidebben Carpathians általánosan elfogadott név, illetve Magyarország, mint földrajzi név angolul Hungary, sajnos ezeken kívül a többi név használata már legjobb esetben is vitatott. Hosszú távon az lenne a cél, hogy fentiekhez hasonlóan egyértelmű és általánosan elfogadott névjajzot dolgozzunk ki addig azonban még számos kérdésre kell választ adnunk.

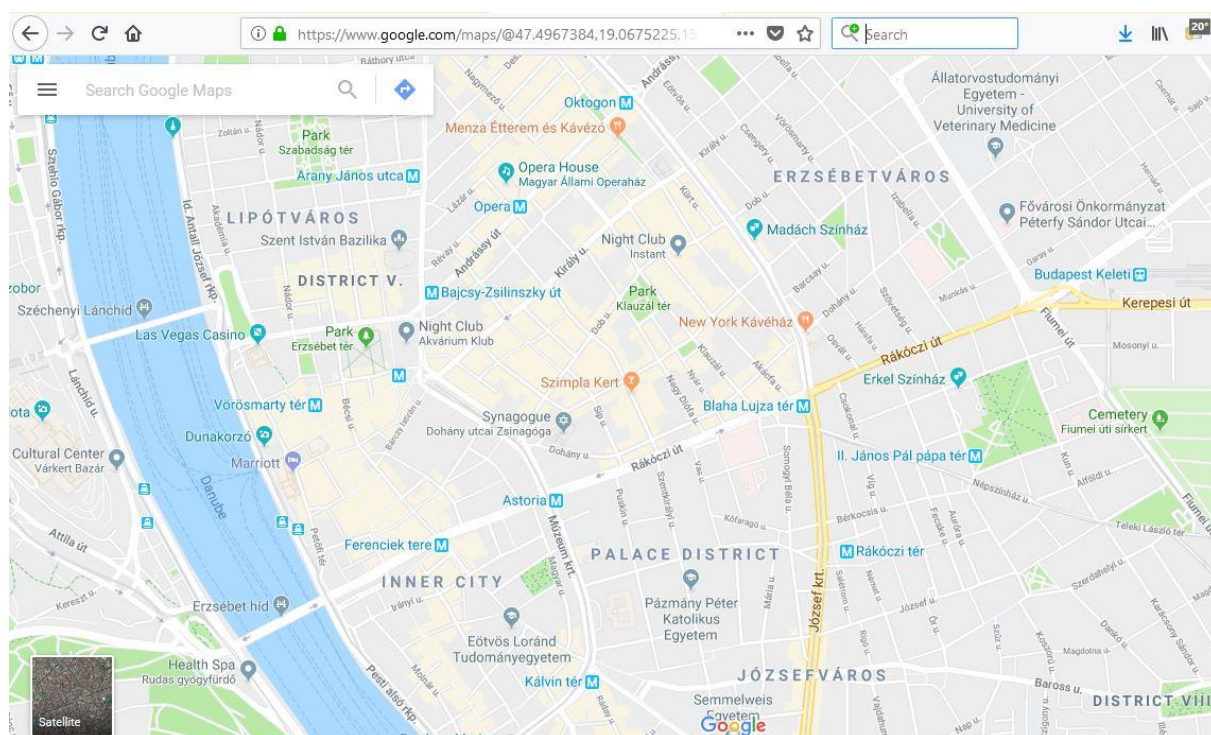
A mai névhasználati gyakorlat

Az utóbbi időben radikálisan változott a térképhasználati gyakorlat, ezért mostanában nem igazán készülnek teljes országokat bemutató térképművek, mint ahogy az korábban általános volt. (Speede, 1626), (Korabinszky, 1797), (Rand McNally & Co., 1906) A legszélesebb körben használatban lévő munkák, az iskolai és egyéb atlaszok, amik jellemzően kontinenseket vagy nagyobb régiókat ábrázolnak, így a névrajz szempontjából nem sok útmutatást kapunk tőlük. Egy kanadai könyvesboltban végzett rövid felmérés után, kijelenthető, hogy még a nagyobb méretű atlaszokban sem szerepel sok magyarországi földrajzi név, települések, vízfolyások, egyik-másik kiemelt magaslat vagy középtáj, ezeket alapvetően magyarul, sőt jellemzően magyar helyesírással adják meg, minden bizonnyal azért, mert a regionális térképeken nemzetközi névrajzot célszerű használni. Érdekesebb a helyzet azon képződmények esetében, amik nem esnek teljes terjedelmükben egy ország határain belülre. Itt általában két paradigma közül választanak a szerkesztők, vagy a határ egyik felén az egyik, a másikon a másik nemzet nyelvével adják meg a neveket, vagy a hely szűke miatt választanak egyet, és konzekvensen azt használják, vagy akár csak egyszer tüntetik fel. Ezek közül néhány nevet szeretnék csak kiemelni; a Fertő-tó (minden vizsgált kiadványban, ahol meg volt nevezve) konzekvensen „Neusiedler See”-ként volt feltüntetve, a Tisza viszont általában magyar formában szerepel, a Duna többnyire „Danube”, de előfordult „Duna”, „Duna (Danube)” és „Danube (Duna)” formában is, viszonylagos egyetértés volt a szerkesztők körében az Alföldet „Great Hungarian Plain”-nek nevezni, helyenként nem is csak a magyarországi területre értelmezve, a Kisalföld ezzel szemben általában nem került megírásra, a Penguin által szerkesztett térképeken a neve „Little Alföld”, a Balaton a Harper-Collins szerkesztésű térképeken „Lake Balaton”. (Baker, 2011), (Mumford, 2015), (Collins, 2018), (Collins, 2016), (National Geographic, 2016), (Mumford, 2016), (National Geographic, 2013), (Times, 2015), (Oxford, 2015) A város és autótérképek helyét lassan a GPS-alapú, az egész világot lefedő rendszerek veszik át, mindhárom kategóriára igaz azonban, hogy angolnyelvű névrajzuk általában az adott ország nyelvén használja a nevek többségét, bár itt is megfigyelhetők következetlenségek (8., 9. ábra).

Érdeemes megjegyezni azt is, hogy mivel ezek elsősorban a tájékozódást szolgálják, nem mindig tartalmaznak általános földrajzi adatokat, vagy csak minimálisan.

8. ábra

9. ábra

Ezekon kívül érdemes megemlíteni a különböző könyvek vagy cikkek mellékleteiként megjelenő térképeket és az útleírások szövegét is, viszont a sokféleségükből adódóan általánosan használható referenciaként nem tekinthetünk rájuk, illetve a névanyag kérdésében a fentebb vázolt problémák esetükben is rendre megjelennek. (Steves-Hewitt, 2017) (Boldizsár, 1969)

Látható tehát, hogy a mára kialakult helyzethez vezető folyamatok nem kecsegtetnek egy természetesen kialakuló, kényelmesen és jól használható névanyag létrejöttével. Szükségszerű tehát, mesterségesen kidolgozni egy formulát, ahogyan azt a magyar nyelvű földrajzi nevek esetében is tették, így egyértelműsítve a neveket és a jelöletüket.

2. A magyar és az angol nyelvű földrajzinévadás

A magyar nyelven használatos földrajzi neveket és azok helyesírását, használatát szabályok rögzítik. (Giliczéné, 2010) Az úgynevezett hivatalos nevek körében a használat kötelező érvényű, ezen kívül különböző névalakok fordulhatnak elő, de létezik egy kialakult gyakorlat, hogy melyik objektumot melyik névvel jelöljük, itt szeretnék visszautalni Márton Mátyás előadásában elhangzottakra (Márton, 2018). Nagyon fontos, hogy a különböző objektumtípusok felismerhetőek az írásmódból, ez az angolban nincs így, azonban az egyértelműséget elvárásaként fogalmazzuk meg a kialakítandó névrajzzal szemben, ezt tehát szem előtt kell tartanunk.

Tekintve, hogy a magyar nyelvű földrajzi névadás hagyományai, szabályai és gyakorlata a fent említett művekben bőségesen kifejtésre kerültek, illetve a tudományos és általános olvasóközönség által is nagyrészt ismertek erre itt nem térnék ki részleteiben.

Ezzel szemben az angol nyelvű névadás általános szabályszerűségeire vagy azok hiányára érdemes kitekinteni, az egyszerűség kedvéért ezt néhány kiemelt objektumtípus példáin keresztül ismertetjük a Wikipedia listái alapján, a teljesség igénye nélkül. A könnyű hozzáférhetőség mellett azért is választottuk ezt a forrást, mivel csupán a névadás általános logikáját kívántuk felderíteni, így, ha egy adott név esetleg máshol más formában is előfordul, az a kitekintés általános volta miatt nem befolyásolja a következtetés helyességét, emellett a széles körű hozzáférhetőség miatt ezen a felületen használt neveknek viszonylag konszenzusosnak kell lennie legalább a szerkesztők körében, bízhatunk abban, hogy van közöttük olyan, aki az adott területet, ahonnan egy adott név származik nálunk lényegesen jobban ismeri így az általuk választott formák legrosszabb esetben is létező, sőt használatban lévő névváltozatok kell, hogy legyenek.

Tavak

Erről a témáról Gercsák Gábor már írt egy cikket, (Gercsák, 2011) amiben összefoglalta a fontosabb megfigyeléseit, észrevételeit, ennek ismeretében vizsgáltuk a fentnevezett tematikus névlistákat országonként.

Anglia tóneveiben a nevezett listán (Wikipedia, online) minden esetben a tulajdonnévi tag áll elől, ezt követi a köznévi tag (lake, broad, mere, water, fen, reservior), jellemzően külön, nagybetűvel írva (pl.: Ranworth Broad, Rutland Water) néhány esetben egybeírva is előfordul (pl.: Windermere, Ullswater), a sorrend azonban nem változik.

Az Egyesült Királyság más területein és Írországbán a természetes állóvizek nevei túlnyomórészt gael és walesi nyelven szerepelnek (pl.: Loch Lomond, Lough Neagh, Llyn Trawsfynydd), kivételek ugyan előfordulnak (pl.: Lake of Menteith) érdemes megfigyelni, hogy a kelta nyelveken a köznévi és a tulajdonnévi tag sorrendje az angolhoz és a magyarhoz képest általában fordított, kivételek itt is vannak (pl.: Mochrum Loch). (Wikipedia, online)

Észak-Amerikában, ahol az angol nyelv szintén meghatározó, a helyzet kicsit más képet mutat, regionálisan is változik a szokás, összességében itt három típusba sorolhatjuk a tavak neveit. Az első az angliai névadás hagyományait követi (pl.: Reindeer Lake), a második a köznévi tagot (lake, pond(s), pool, reservoir, etc.) veszi előre főleg idegen eredetű tulajdonnévi tagok esetében (pl.: Lake Ontario), a harmadik pedig megőrzi egy az angol számára idegen nyelvű nevet pl.: (Laguna Seca, Lac la Ronge, Loch Leven). (Wikipedia, online)

Ausztráliában és Új-Zélandon az észak-amerikaihoz hasonlóak a névadási szokások, ugyanaz a három csoport figyelhető meg (pl.: Peery Lake, Lake Taupo, Rotopouri). (Wikipedia, online)

A többségében angol anyanyelvűek által lakott országokon kívülről is álljon itt néhány példa a tendencia hasonló, itt is a fenti három variáció fordul elő (pl.: Kulun Lake, Lake Urmia, Chandra Taal). (Wikipedia, online)

Folyók

Anglia folyó vizeinek többsége a tavakkal ellentétben „River Tulajdonnévitag” formában használatos (pl.: River Sherbourne), azonban azokban az esetekben, amikor a köznévi tag, nem „river”, akkor általában a sorrend fordított (pl.: Finham Brook, Bradford Beck, Rusland Pool, Pendle Water, Beldon Burn, Whyburn). Ebből az is látszik, hogy bizonyos földrajzi köznevek, folyó és állóvizekre egyaránt használatosak. (Wikipedia, online)

A Brit-szigetek Anglián kívüli részén is megfigyelhető ez a névadási szokás (pl.: River Shannon, Crynoch Burn), azonban itt már megjelennek a kelta eredetű földrajzi nevek is (pl.: Allt Graad, Afon Dulyn). (Wikipedia, online)

Az észak-amerikai vízfolyások nevében általában a tulajdonnévi tag megelőzi a földrajzi köznevet (pl.: Chester River, Quartz Creek, Beaver Brook, Lemon Stream, Skillet Fork, Tongue Wash, Blackwater Draw, Winding Gulf, Buckskin Gulch, Blizzards Run, Normans Kill, Ham Branch, Cayuga Inlet, Nuangola Outlet, Columbia Slough, Redinger Ditch). Illetve itt is előfordulnak névátvételek más nyelvekből, (pl.: Arroyo Colorado, Fourche Maline, Bayou des Arc, Bogue Falaya). (Wikipedia, online)

Ausztrália és Új-Zéland folyóvíznévadása is az észak-amerikaival parallel, (pl.: Thone River, Cedar Creek, Crystal Brook, Medway Rivulet). (Wikipedia, online)

Egyéb területek folyóinak nevei is az utóbb ismertetett formákban jelennek meg, miszerint vagy a tulajdonnévi tag áll elől (pl.: Gabrik River, Daxi Creek), vagy névátvétel történik (pl.: Qizil Üzan, Río de los Patos). (Wikipedia, online)

Hegységek, dombságok

Anglia nem egy hegyvidéki ország, de azért akadnak benne a síkságokból kiemelkedő változatosabb felszínformák, amelyek legmagasabb pontjai sem érik el sehol az 1000 m-t. Ezek neveiben a tulajdonnévi tag elől áll (pl.: Lincolnshire Wolds, Shropshire Hills, South Downs, Peak District, North York Moors), sőt bizonyos esetekben a köznévi tag, direkt módon nem is kapcsolódik hozzá, csak a többes számot jelző –s végződés utal a név hegység voltára, (pl.: Pennines). Más esetekben kapcsolódik hozzá köznévi tag, de a kapcsolat állandósult és már egybeírják (pl.: Cotswolds, Dartmoor). (Wikipedia, online)

Skócia, Wales és az Ír-sziget hegységei, dombságai nagyrészt hasonló módon kaptak nevet; mint az angliaiak; a tulajdonnévi tag áll elől, utána a köznévi tag külön nagybetűvel (pl.: Northwest Highlands, Southern Uplands, Cambrian Mountains, Moorfoot Hills, Arrochar Alps, Nantlle Ridge, Macgillycuddy's Reeks, Nephin Beg Range), akadnak azonban ettől eltérő névtípusok is (pl.: Glens of Antrim, Snowdonia, Cairngorms, Twelve Bens). Illetve ahogy ezeken a területeken más objektumtípusok neveinél is láthattuk előfordulnak kelta nevek is (pl.: Rhinogydd). (Wikipedia, online)

Kanada és az Egyesült Államok a hegyvidéki területeinek nevei követik a Brit-szigetek névadási szokásait, (pl.: Black Hills, Alaska Range, Valhalla Ranges, Quesnel Highland,

Appalachian Plateau, Coast Mountains, Arctic Cordillera) az azért itt is megfigyelhető, hogy a földrajzi köznevek választásában vannak különbségek. (Wikipedia, online)

Ausztrália és Új-Zéland hegységei is hasonló módon kaptak nevet, mint a többi angol-szász országban (pl.: Great Dividing Range, MacDonnell Ranges, Southern Alps) (forrás)

Az angol nyelvű országokon kívüli területeken a gyakorlat itt is hasonló, mint más objektumtípusok esetében; ha van használatban lévő angol(os) névalak (pl.: Taurus Mountains, Japanese Alps) akkor azt használják, ha nincs vagy megtartják a tulajdonnévi tagot és a földrajzi köznevet fordítják (pl.: Altai Mountains, Verkhoyansk Range) vagy átveszik a környéken élő nép(ek valamelyike) által használt alakot (pl.: Spīn Ghar, Tian Shan). (Wikipedia, online)

Hegycsúcsok, dombok

A fentebb példázott hegy- és dombvidékek nevezetes pontjai Angliában hasonló elvet követve kaptak nevet, mint az őket magukba foglaló nagyobb egységek, bár a névalakok nagyobb változatosságot mutatnak. Előfordulnak a már ismert „Tulajdonnévitag Köznévtag” típusba tartozó nevek (pl.: Esk Pike, Cross Fell, Ill Crag, Cosdon Hill, Yes Tor, Hergest Ridge, Maiden Moor, Shelf Bank, Thorpe Cloud, etc.) ezekhez hasonló formában jelennek meg azok a nevek is, amelyek második tagja nem igazán hordoz földrajzi köznévi jelentéstartalmat vagy nem „hegy, domb, magaslat” értelemben, viszont feltehetően utal a növényzetre, a környezetre, a területhasználatra, vagy a felszínforma alakjára (pl.: Ill Bell, Lovely Seat, White Side, Pavey Ark, Hopegill Head, Therfield Heath, Kinver Edge, Great Gable, Ward's Stone, Cissbury Ring, Hydon's Ball, Great Rigg, Great End, High Spy, Kinder Scout, Black Combe, Red Screes, Barr Beacon). Ennek a két jelentésbeli csoportnak ismertek az egybeírt alakjai is (pl.: Whitfell, Grasmoor, illetve Whernside, Fairfield). Ezeken kívül megjelennek rendhagyó alakú nevek is (pl.: The Cheviot, Pen-y-ghent, Old Man of Coniston, Robinson, Pillar, Raise) illetve előfordulnak különböző kelta nyelvekből átvett vagy átvett nevek is (pl.: Brown Willy, Blencathra, Helvellyn). (Wikipedia, online)

Skócia, Wales és az Ír-sziget csúcsai között a tavakhoz hasonlóan ez utóbbiak vannak túlsúlyban (pl.: Mullach Clach a' Bhlàir, Erw y Ddafad-ddu, Mullaghcleevaun) persze nem kivétel nélkül (pl.: The Bones, The Brack). (Wikipedia, online)

Észak-Amerika hegycsúcsai esetében is gyakori a fentebb ismerttetett típusokba sorolható névadási gyakorlat; tulajdonnévi tag áll elől, utána kiemelkedésre utaló földrajzi köznév (pl.: Emerald Peak, Bear Mountain, Hightower Bald, Grassy Ridge, Big Dick Point, Crestone

Needle, Symmetry Spire, Goat Hill, Tongue Butte, Bishops Cap, Black Mesa, Kaibab Plateau, Sunset Crater, Flat Top) az előzőhöz formailag hasonló, de az utótag nem kiemelkedésre utaló vagy egyáltalán nem földrajzi köznévi (pl.: Young Lick, Grannys Nipple, Grand Hogback, Teepee Pillar, Thorington Tower, Ebright Azimuth, Smoky Dome, Three Sisters, Squaw's Tit, Devils Paw, Catstye Cam) egyéb írásmódú névalakok (pl.: Hoye-Crest, Almost-a-Dog Mountain, The Cabox). Ezekon kívül gyakori a fordított logikát követő „Mount Tulajdonnévitag” típusú elnevezés, ami Angliában nem használatos (pl.: Mount Royal, Mount Fury) illetve itt is előfordulnak névátvételek más nyelvekből (pl.: Mont Jacques-Cartier, Pic a Tenerife). (Wikipedia, online)

Ausztráliában és Új-Zélandon is ezeket a névadási sémákat érhetjük tetten (példák az előző sorrend szerint: Brown Mountain, Federation Peak, Legges Tor, Queenstown Hill, Brumlow Top illetve Barn Bluff, alternatív típusok: The Acropolis, Mount Hopeless, névátvételek: Tapuae-o-Uenuku). (Wikipedia, online)

Az angol-szász országokon kívülről is találunk példát minden fenti típusból (Belukha Mountain, Tatakooti Peak, The Crown, K6, Mount Aragats, Nevado Anallajsi). (Wikipedia, online)

Síkságok, alföldek

Általában a „plain” szóval utal rájuk az angol nyelv (pl.: az angliai Salisbury Plain, az észak-amerikai Great Plains, az ausztráliai Cumberland Plain, az indiai Indo-Gangetic Plain, vagy akár a kelet-európai East European Plain), de nyilvánvalóan nem minden esetben (pl.: Somerset Levels Angliában, Laich of Moray Skóciában, Lake Superior Lowland az Egyesült Államokban, Mulga Lands Ausztráliában vagy Terai India és Nepál határvidékén). (Wikipedia, online)

Ez az áttekintés hosszan folytatható lenne még számos objektumtípussal (források, barlangok, szorosok, hágók, etc.) azonban a cél inkább egy általános névadási logika, vagy névhasználati szokás, hagyomány felderítése volt lehetőleg minél több földrajzi köznévi értelemben használt szó ismertetése mellett. Érdeemes megjegyezni, hogy a fentnevezett példák közül soknak vannak alternatív írásmódjai vagy nevei is (pl.: a Catstye Cam előfordul Catstycam, Catchedicam formában is vagy a Blencathra, ismert Saddlebackként is). (Wikipedia, online)

Összességében objektumtípustól függetlenül is látszik, hogy a nevek jellemzően tagonként külön, nagybetűvel írva szerepelnek, többségében a magyarhoz hasonlóan a tulajdonnévi tag szerepel elől, a nem angol nyelvű, vagy eredetű neveknel, vagy megtartják a tulajdonnévi tagot és a földrajzi köznevet fordítják, vagy átveszik a nevet az eredeti formájában.

3. A mintaterület

A mintaterület kiválasztása

Ahogy a bevezetőben említettük, a nevek nagy mennyisége és a hozzájuk egyenként is kapcsolódó számos probléma miatt szükséges a témát jelen dolgozat kereteihez szűkíteni valamilyen koncepció szerint.

Ebből, illetve a kérdés nemzetközi egyetértést igénylő voltából adódik, hogy a „mintaterület” nem fedheti le esetünkben a teljes magyar névterületet, a kérdés már így is elég komplex így viszonylag hamar kénytelenek voltunk arra a következtetésre jutni, hogy a jelenlegi Magyarország határain túlra nyúló területeket nem érintjük. Felvetődik azonban a kérdés, hogy kívánunk-e valamilyen konkrét tudományterülethez kapcsolódó névanyaggal foglalkozni (pl.: geológiai vagy néprajzi) addig azonban, amíg az általános földrajzi névanyag sem tisztázott, annak prioritást kell élveznie, hiszen ezt használjuk a legszélesebb körben.

Ezt a döntést meghozva a következő alternatívák kínálóznak; az egyik lehetőség különböző objektumtípusokra osztani a neveket és ezeket sorra véve tárgyalni őket, ez jó megközelítés így szisztematikusan sorra kerül minden név és folyamatosan rutinokat alakíthatunk ki, hogy bizonyos típusú neveket hogyan használunk (például Gercsák tanár úr tónevekről szóló cikkének és Wettstein Edina folyóvizekről szóló dolgozatának logikáját alapul véve. (Gercsák, 2015), (Wettstein, 2017) Ennek hátránya, hogy csak a munka teljes befejezésével kapunk használható terméket, amíg minden névalakról nem született döntés, nem tudunk általános felhasználású térképeket készíteni.

Ezzel szemben elindulhatunk területi alapon is, így jól lehatárolható részegységenként minden sorra kerül, illetve a munka kezdődhet a kiemeltebb (például turisztikai szempontból) régiókkal, amiket rögtön át is ültehetünk a gyakorlatba. Ebben az esetben azonban felmerül a kérdés, hogy a kicsitől a nagy felé, vagy fordítva haladjunk, és hosszabb távon itt belefuthatunk a következetlenség hibájába, akár kisebb objektumok, ritkán előforduló földrajzi köznevek, akár több részterületen át folytatódó objektumok esetében, különösen akkor, ha területenként osztjuk fel a munkát a névalkotásban részt vevő szakemberek között. Ez eleve szembe menne az alapvető célkitűzéssel, nagy körültekintés és összehangolt munka szükséges a folyamat teljes ideje alatt.

Végül pedig, megközelíthetjük a kérdést az igény – akár tudományos, akár piaci – szempontjából is. Ebben az esetben a külföldiek által leggyakrabban látogatott, kutatott vagy

akár a következő nagyobb külföldi beruházásoknak helyszínéül szolgáló területektől indulnánk el, úgymond, ahol leginkább szükség lenne ennek kérdésnek a megválaszolására, ott próbálunk segíteni, hogy munkánk eredménye mihamarabb hasznosuljon. Ennek a megközelítésnek az előnye, hogy amennyiben ez a munka valamilyen üzleti hasznot hajt, úgy akár valamilyen támogatásban is részesülhetne a piaci szereplők részéről. Ebben az esetben még nehezebb lesz a szisztéma követése, hiszen a különböző érintett területek mérete, helyzete és típusa is nagyon eltérő lehet, illetve a folyamat nagyon elhúzódhat bizonyos kevésbé frekvenciált területek esetében. Tehát bizonyos szempontból nehezebben kivitelezhető, mint egy szisztematikusabb megoldás, a feladat vége felé egyre bonyolultabb lesz követni az előrehaladást.

Jelen dolgozatnak azonban nem lehet célja befejezni a teljes munkát, így olyan megoldást célszerű választani, ami a fentebb vázolt szempontok közül minél többnek megfelel, és minél több felmerülő kérdésre próbál választ adni. Ebből a szempontból objektumtípusonként haladni nem célszerű, mivel ebben az esetben a megfogalmazott ajánlás nem lesz általános érvényű, érdemesebb lehet területi alapon választani, lehetőleg olyan kisebb területet, ahol nagy a geomorfológiai változatosság, és olyat, ami egy vagy több szempontból (szakmai, ipari, turisztikai) az angol nyelvű térképhasználók érdeklődésére tarthat számot.

Mindezek figyelembevételével a választásunk a Tihany-félszigetre esett, itt a terület nem túl nagy, viszont aránylag sok érdekes képződmény és név fordul elő, illetve a Balaton környéke a földtudományi irodalom és a turisztikai kiadványok kedvelt témája egyaránt.

Metodológiai előzmények, példák

Most, hogy a termékeny munka megkezdéséhez szükséges kérdéseket tisztáztuk ki kell alakítanunk azt a koncepciót, ami alapján az angol nyelvű névrajzot megalkothatjuk. Első megközelítésben például szolgálhat Sasi Attila munkája, „A magyarországi németek térképe” (forrás), ami az első átfogó idegennyelvű térképmű, a folyamat végén ehhez hasonló angol nyelvű munka kellene, hogy készüljön. Tény azonban, hogy metodológiai szempontból merőben más feladat a miénk. Amíg ő elsősorban kutatás útján derítette fel a létező névanyagot, addig a mi esetünkben ez nem vezetne sikerre, hiszen az angol nyelv sosem volt Magyarországon széles körben elterjedt az igazgatásban vagy nemzetiségi nyelvként. Az igény ettől függetlenül nem újkeletű, hiszen jelentek meg Magyarországot ábrázoló angol nyelvű térképek már XVII. századtól. (Speede, 1626), (Korabinszky, 1797), (Rand McNally & Co., 1906) Formai szempontból szintén más a cél, mivel a német nyelvű nevek leginkább településeket és jelentősebb földrajzi képződményeket jelölnek, ezért jól ábrázolhatók egy

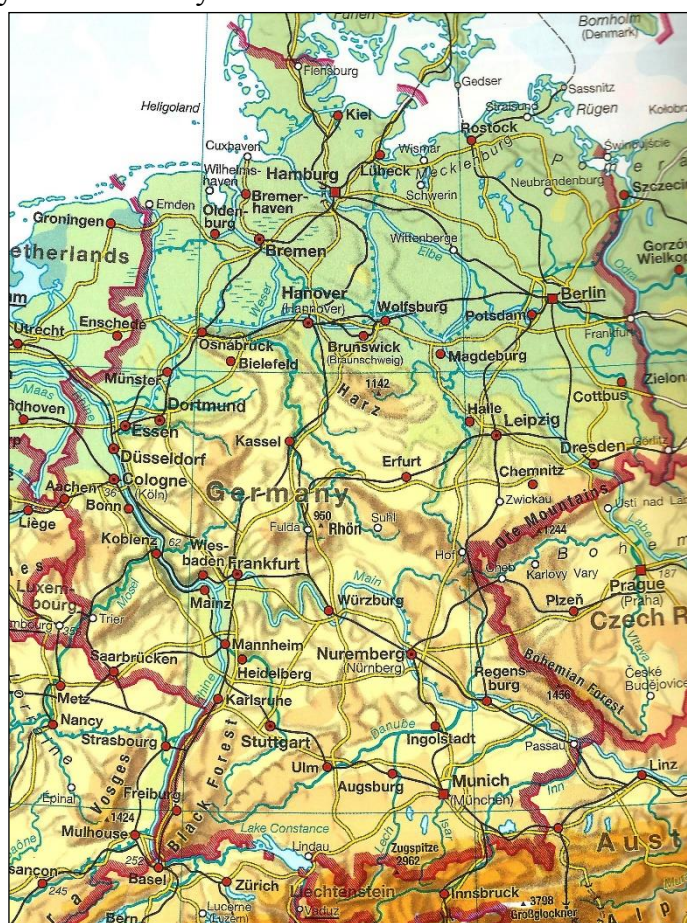
autótérképi jelkulccsal. Míg mi olyan névanyagot kívánunk létrehozni, ami minden névre kiterjed, ezért indokoltabb lehet más megoldást választani.

Logikus felvetésnek tűnik, hogy folytassuk a korábbi gyakorlatot és használjunk olyan névrajzot, ami már korábban is használatban volt, ezzel megteremtve a folytonosságot és az egyértelmőséget a régebbi és újabb munkák között. A vizsgált régi térképek (Speede, 1626), (Korabinszky, 1797), (Rand McNally & Co., 1906) vegyesen használták a német, a magyar és alkalmanként a latin neveket, tendenciózusan azonban a német alakot használták, ez jelenti a kapcsolatot Sasi Attila munkájával is (Sasi, 2014), hiszen adja magát a kérdés, hogy ha a német névalakokat elfogadjuk, mint legitim nemzetiségi név, akkor ugyanazokat az alakokat elfogadjuk-e angolul, hiszen a nyelvi, kulturális és földrajzi közelség indokolhatja, hogy azokat és ne a magyart vegyék át, a német nyelvű anyag jobban hozzáférhető volt, illetve az angol nyelvvel rokon német kifejezések egyszerűbben érthetőek és kevésbé idegenek az angolnyelvű olvasók számára, feltételezhetően németül többen is tudtak az angolul publikáló térképészek közül, mint magyarul. A folyamatot természetesen elősegítette a Habsburg dinasztia uralma, ami által a német nyelv (korszaktól függően) többé-kevésbé hivatalos is volt. Ez a tendencia, – miszerint egy adott nyelv névterületén kívül eső vidékek neveit, általában a közelebbi vagy ismertebb közvetítő nyelvből kölcsönzi – egyébként tetten érhető a magyar névhasználatban is, jó példa erre, hogy mi a németből származó „Svájc” nevet használjuk a francia vagy az olasz formák helyett, amik ugyanúgy hivatalos státuszú nemzetiségi nevek, vagy az oroszból átvett „Grúzia” formát a helyiek által használt „Szakartvelo” helyett. Ezt a logikát követve olyan névanyagot is kidolgozhatnánk, ami átveszi a létező német nyelvű alakokat, csak abban az esetben ajánl újakat, ahol nincs ilyen. Ezzel a módszerrel azonban lehetetlen lenne koherens és kölcsönösen egyértelmű névrajzot kidolgozni, ami ellenkezik az alapvető célkitűzéssel, sérülne a nyelvi környezetbe való jó illeszkedés kritériuma is. A friss kiadványok névrajzáról már esett szó, illetve Gercsák Gábor gyűjtése is jól szemlélteti a következetlenségeket.

Eddig a Magyarországot ábrázoló idegen nyelvű térképészeti példákat próbáltuk segítségül hívni, de nem jártunk sikerrel, hiba volna azonban azt gondolni, hogy nem vizsgálható a kérdés más szemszögből. Tekintve, hogy az angol nyelv térhódítása a tudományos (és szórakoztató) irodalomban nemzetközi jelenség. Vizsgáljunk meg példákat tehát arra is, hogy a problémát próbálták-e megoldani mások, alakítottak-e ki angol nyelvű névrajzot más országok térképészei, fogalmaztak-e meg ajánlásokat, hogy az angol nyelvű szövegekben hogyan szerepeljenek a területükre eső földrajzi nevek és ha igen hogyan.

Egy adott ország saját földrajzi neveinek idegen nyelvű használatára a két leggyakoribb fórum a turizmus és a két tannyelvű iskolák számára készülő tankönyvek, atlaszok. Németországban is készült egy ilyen iskolai atlasz (Diercke, 2010) (10. ábra), amiben a tájnevek, víznevek angolul szerepelnek, ha van az angolban hagyományosan használt a némettől eltérő (nem ritkán francia eredetű) nevük (pl.: Black Forest, Rhine, Lake Constance), a települések pedig kettős névrajzzal szerepelnek kiemelve az angolt (pl.: Cologne, Köln). Tekintve, hogy a térképrészlet (valószínűleg egy Európa-térkép Németországot ábrázoló része), amihez volt szerencsém hozzáférni nem nevezhető igazán részletesnek, így még a nagyobb tájak közül sem mind kerül megnevezésre rajta, nyilván a teljesség igénye nélkül született, érdekes lehetne a részletesebb térképek névrajzának vizsgálata, amennyiben vannak ilyenek.

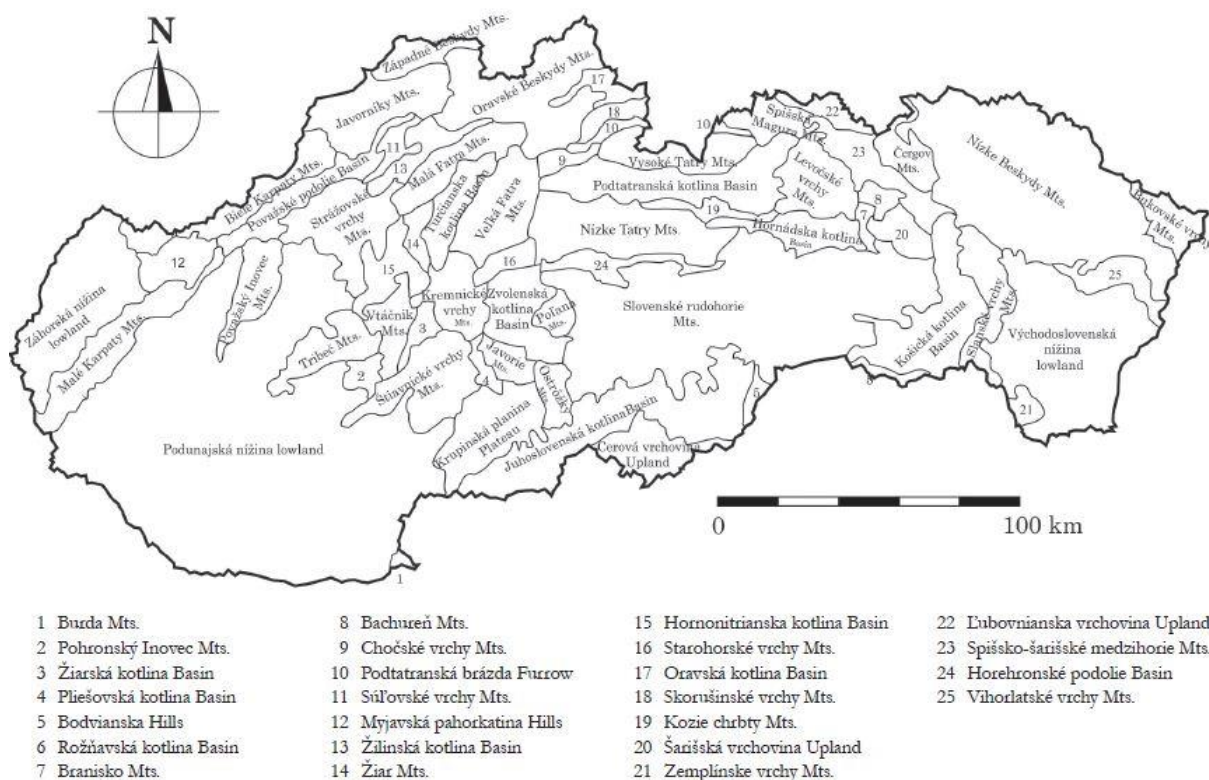
Jelen dolgozat tárgyát képező problémafelvetésből született egy cikk a szlovákiai földrajzi nevek angol nyelvű használatáról (Csachová, 2012) ennek szerzője egy diplomamunkát vesz alapul, aminek témája a földrajzi nevek angolra fordítása és azok alkalmazása az oktatásban. Azon kívül, hogy a már létező angol névalakok használatát üdvösnek tartanak, konkrét javaslatot a fennmaradók közül csak két névtípus esetében fogalmaztak meg, az egyik Szlovákia közigazgatási egységeinek neve, itt a legkisebb egységet a település, község, falu értelmű „obec”-et „community”-ként vagy

10. ábra

„municipality”-ként fordítanak, a magyarul „járás”-nak nevezett „okres”-t „district”-re fordítanak (pl.: „district of Košice-okolie”), a „kerület”-ek esetében a székvárosra utaló tagot érintetlenül, tehát ragozott formában hagynák, míg a „kraj”-t „region”-re fordítanak pl.: „Nitriansky Region vagy region” (a szövegben kisbetűvel a térképen nagygyal írják), de a kérdést nyitva hagyják elfogadhatónak tartanak a két nyelvű „Nitriansky kraj region” vagy a „Nitriansky self-governing region” formát is). Hasonló logikát használnának a tájnevek

esetében is; általában a szlovák nyelvű név után valamilyen angol nyelvű földrajzi köznevet tennének, mintegy magyarázként (pl.: Malé Karpaty Mountains), viszont azokban az esetekben is, amikor a szlovák név is tartalmaz földrajzi köznevet, tehát itt is kétnyelvű névrajzot ajánlanak (pl.: Zvolenská kotlina Basin) (ábra), mivel ezzel a neveknek csak egy kisebb csoportját érintették, illetve ezek esetében sem született egyelőre konszenzus a szerző további egyeztetést, párbeszédet sürget.

11. ábra: Stena Csachová hivatkozott cikkéből átvett ábra, amit Eva Šostáková munkája alapján készített

Gercsák Gábor a témában íródott cikkein (Gercsák, 2002, 2005, 2011, 2015), (Gercsák-Klinghammer, 2005) kívül ezek a példák is szolgálhatnak hasznos észrevételekkel, ötletekkel, sőt akár ellenpéldákkal is, arra vonatkozólag, hogy hogyan kezdjünk a saját ajánlásunk megfogalmazásához.

A mintaterület földrajzinevei

Logikusnak tűnne, hogy a Tihany-félsziget névanyagát valamely sőt inkább több turisztatérkép és útleírás névmutatójából merítsük, ami a teljességhez valóban elengedhetetlen. Esetünkben azonban egyéb szempontok figyelembevétele is szükséges. Fontos például a hozzáférhetőség kérdése, legvalószínűbb hogy a ma embere, amennyiben érdeklődni kezd egy terület iránt az internetet hívja először segítségül. Amint az fentebb is említésre került a világtatlaszok, autótérképek és várostérképek szerepét nagyrészt átvették az online térképszolgáltatások,

ideértve a különböző kormányhivatalok által működtetett térképesen is kereshető földrajzinév adatbázisokat, amikről már szintén esett szó. Az egyetlen ilyen, aminek nemcsak a felhasználói felületéhez, de az adataihoz is mindenki hozzáférhet az OpenStreetMap, éppen ezért a későbbi felhasználás szempontjából ennek a névanyaga tűnt a legkézenfekvőbb választásnak. Ez ugyan nem tartalmaz igazán sok nevet, de ahhoz eleget, hogy csoportonként elemezve többé-kevésbé általánosan használható ajánlást alakíthassunk ki.

Településnevek

Ismeretes, hogy Magyarországon minden településnek van hivatalos neve, a különböző vizsgált források; könyvek, térképek, atlaszok, internetes térképszolgáltatások mind ezt is használják. Tekintve, hogy a magyarországi településeknek – szemben például egyik-másik németországgal – (10. ábra) nincsen a magyartól eltérő angol nevük, így a használatuk viszonylag magától értetődő. Viszont a településnevek minden esetben a tájékozódást is szolgálják, ezért még abban az esetben is, hogy ha léteznének angol névalakok, azokat minden esetben csak kettős megírással tüntethetnénk fel, különben elveszhetne az egyértelműség. Fontos megjegyezni, hogy ebbe a kategóriába tartoznak a településrésznevek, illetve a határnevek is. Azért érdemes ezt hangsúlyozni, mert a településrészek neveit néhány esetben már lefordítva írják meg (pl.: Inner City, Palace District) (9. ábra), ez nem szerencsés, természetesen az ismeretterjesztő szövegekben érdemes kitérni a nevek etimológiájára, jelentésére egy-két mondatban, ezzel népszerűsíthető a nyelv maga is, a térképre azonban ebbe az objektumtípusba tartozó nevet mesterségesen, részben vagy egészben idegen nyelvre fordított alakban megírni nem célszerű. A mintaterületen erre nem találtam példát, illetve általános jelenséggént Gercsák Gábor, már szót ejtett a problémáról (Gercsák, 2011) enélkül mégsem lenne teljes a különböző névtípusok problémáit áttekintő ajánlás.

Közterületnevek

A településekhez, településrészekhez hasonlóan a közterületeknek is van hivatalos neve, az előzőekhez hasonlóan ezek esetében sem fordulnak elő ettől eltérő nevek, nem is lenne érdemes más formában megadni őket, az itt is megneveziténé a tájékozódást.

Víznevek

A tavak esetében Gercsák Gábor cikke a tónevekről (Gercsák, 2015) szolgálhat útmutatással, miszerint a magyar tóneveket hét csoportba osztja és az angol nyelvű használatukat ezeknek

Név szerkezete	Magyar név	Angol név
Egytagú tónév	<i>Fertő</i>	<i>Lake Fertő</i>
Helynév + tó utótag	<i>Baláta-tó</i>	<i>Lake Baláta</i>
-i képzős egyrészes helynév + tó utótag	<i>Hámori-tó</i>	<i>Lake Hámor</i>
Közszo + tó utótag	<i>Fehér-tó</i>	<i>Lake Fehér</i>
-i képzős kétrészes helynév + tó utótag	<i>Eger-völgyi-tó</i>	<i>Eger-völgy Lake</i>
Személynév + tó utótag	<i>Herman Ottó-tó</i>	<i>Herman Ottó Lake</i>
Jelölt vízrajzi köznévi utótagú név	<i>Barátok tava</i>	<i>Barátok Lake</i>

12. ábra: Gercsák Gábor 2015-ös cikkéből átvett ábra, az írásmódtól függő fordítási javaslatokra

megfelelően a 12. ábrán látható módon adja meg, részben az általa közölt statisztikákra hivatkozva (13. ábra). Ehhez annyi kiegészítést tennék, hogy a korábban az angol nyelvű példák

Terület	<i>Lake + megkülönböztető tag</i>	<i>Megkülönböztető tag + Lake</i>	Összesen
Ausztrália	8	0	8
Brit-szigetek	2	4	6
Egyesült Államok	13	54	67
Kanada	44	92	136
Egyéb angol anyanyelvű	5	1	6
Összes angol anyanyelvű	72	151	223
Összes nem angol anyanyelvű	284	19	303
Összes angol névalak	356	170	526

13. ábra: Gercsák Gábor 2015-ös cikkéből átvett ábra, az angolban előforduló névtípusok gyakoriságának szemléltetésére

vizsgálata alapján nem tartom feltétlenül indokoltnak, a köznévi tag előrevételét, még akkor sem, ha a nem angol nevű tavak többségének esetében ezt a struktúrát használják. (13. ábra) Szempont kell, hogy legyen a nevek csak szükségszerű mértékű változtatása, illetve a magyarnyelvű forrásokkal való minél nagyobb korreláció. Mivel az angol névhasználati szokásoktól sem idegen a magyarban használatos sorrend én inkább ezt szorgalmaznám, egy kivétellel. Tekintve hogy az egyetlen teljesen Magyarország területéhez tartozó tónév, ami még a regionális térképeken is megjelenik a Balaton (a Fertő-tóról korábban volt szó), illetve még ilyen méretarányokban is jól láthatóan tó, sőt az angol nyelvű atlaszok, térképek többsége sem egészíti ki a nevét én ebben az esetben eltekintenek a kiegészítő földrajzi köznévi használatától, annál is inkább, mivel a nem angol nyelvű területeken a névátvétel is létező gyakorlat (ahogy azt a névadási gyakorlati példák között láttuk). Ettől függetlenül, ha a szöveggörnyezetből nem egyértelmű, zárójelben célszerű megemlíteni, hogy tóról beszélünk, a térképre azonban a magyar névvel azonos megírást javaslom. Minden más tó nevének esetében szükségszerű az angol földrajzi köznévi használata.

A fentiek fényében a mintaterületen előforduló tavak neveire az alábbi alakokat javaslom:

Magyar név	Gercsák Gábor gyűjtésében előforduló változatok	Ajánlott angol név
------------	---	--------------------

Külső-tó	Lake Külső, Külső Lake , Outer Lake	Külső Lake
Belső-tó	Lake Belső, Belső-tó, Inner Lake, Interior Lake, Lake Interior	Belső Lake
Balaton	Lake Balaton, Balaton , Balaton Lake	Balaton

A vízfolyások neveivel Wettstein Edina szakdolgozata (Wettstein, 2017) foglalkozott behatóbban, a nevek kategorizálása után az alábbi javaslatot fogalmazta meg:

Magyar név	Gyűjtésében előforduló változatok	Ajánlott angol név
Tisza	Tisza, Tisa	Tisza (Tisa)
Keserű-ér	Keserű ('Bitter') Streamlet, Keserű Brook (Bitter Brook)	Keserű Brook (Bitter Brook)
Arany-hegyi-patak	Aranyhegy Brook, Aranyhegy Creek, Aranyhegy Stream, Aranyhegyi Brook, Aranypatak Stream, Arany-hegy Brook, Arany-hegy Creek	Arany-hegy Brook
Bán-patak	Bán stream	Bán Stream
Rába	river Rába	River Rába
Alsó-Sebes-víz	Alsó-Sebes-víz	Alsó-Sebes-víz (Alsó-Sebes Brook)
Császár-víz	Császár-víz Stream	Császár-víz (Császár Brook)

Ezt annyiban érdemes kiegészíteni, hogy amint azt a tavak esetében láttuk, ugyanúgy a vízfolyások esetében sem feltétlenül indokolt a magyartól eltérő szórend használata, pontosan ugyanazon okok miatt. Az alternatív jellemzően a környező országok nyelveiből átvett a magyartól eltérő írásmódú nevek megadása indokolt lehet, de csak a szövegben, bizonyos esetekben ezeknek az országoknak a nyelvén íródott források használata is célszerű, ilyenkor is fontos az egyértelműség, a térképet azonban kár ezzel terhelni, ugyanez a helyzet a jelentésmagyarázatokkal is, ahogy arról már volt szó. Fontos még megemlíteni, hogy a magyar és az angol nyelv is meglehetősen nagy számú földrajzi köznevet használ a vízfolyások megnevezésére, hogy megtalálhassuk az egymáshoz jelentéstartalomban legközelebb álló formákat segítségül hívhatjuk az UNGEGN vonatkozó munkacsoportjának (Pokoly-Mikesy(-Földi), 2017) a gyűjtését.

A mintaterületen előforduló egyetlen vízfolyás az Aszófői-séd. A fentebb nevezett források javaslatával egyetértésben az Aszófő településnév végéről az „-i” képzőt az angol névadási szokásoknak megfelelően elhagyjuk. A séd a dunántúli nyelvjárások tájszava a Magyar Értelmező Szótár (Juhász-Szöke-O. Nagy-Kovalovszky, 1992) a „kis patak, ér” jelentést adja meg hozzá, az UNGEGN rövid szótára (Pokoly-Mikesy(-Földi), 2017) pedig a „brook, creek, stream” szavak értelmével azonosítja. A Cambridge Dictionary online kiadása (Cambridge University, online) szerint a „brook: small stream”, a „stream (small river): (1) water that flows naturally along a fixed route formed by a channel cut into rock or ground, usually at ground

level, stream (continous flow): (2) any current of water or liquid, (3) the direction in which water is moving”, „creek: (1) a narrow area of water that flows into the land from the sea, a lake, etc., (2) US a stream or narrow river”. Röviden a „stream” lehet bármilyen vízfolyás, vagy konkrétan bevágódott patak, a „brook” kis vízfolyás, a „creek” csak az amerikai angolban jelenti azt, amit ki szeretnénk fejezni, legcélszerűbb tehát az ajánlásból a „brook” kifejezés használata; Aszófő Brook.

Az utolsó előforduló víznév a Ciprián-forrás, ami Orosz-kút formában is ismert, ennek megfelelően a korábbi szerzők ezt az alakot használták (Orosz Well, Russian Well) (Gercsák Gábor névgyűjtése). Ezek az esetek az igazán bonyolultak az idegen nyelvű névhasználat szempontjából, ahol a magyar sem egyértelmű, állítólag (Földi, online) azonban manapság a Ciprián-forrás az általánosabban elterjedt név, ez van a helyszínen is kiírva, használjuk inkább ezt. A köznévi tag fordításához használjuk az Aszófői-séd esetében ismertetett módszert; itt a az UNGEGN szójegyzéke (Pokoly-Mikesy(-Földi), 2017) a „spring, well, source” szavak értelmét adja meg hasonlóként. A szótár (Cambridge University, online) a következő definíciókat adja: „spring (water): a place where water naturally flows out from the ground”, „well: a deep hole in the ground from which you can get water, oil, or gas”, „source: the place something comes from or starts at, or the cause of something”. Tehát, a „source” áll legközelebb a magyar „forrás” szóhoz, azonban leginkább általános, és nem földrajzi értelemben, a „well” az kút, tehát inkább mesterséges vízlelőhely, a „spring” fejezi ki legjobban azt, amit mi ez esetben „forrás” alatt értünk; Ciprián Spring.

Nevezetes magaslati pontok

Ennek az objektumtípusnak a nevei esetében is érdemes a már korábban megfogalmazott elvekből kiindulni (Gercsák, 2011), egyet lehet érteni a javaslatokkal, miszerint amit mi hegynek hívunk, az valójában sokszor inkább domb, így ezek a nevek inkább „hill”-re fordítandók, az UNGEGN lista (Pokoly-Mikesy(-Földi), 2017) a „hump(: a large, round raised area or part)” vagy a „knoll(: a small low hill with a rounded top)” (Cambridge University, online) kifejezéseket is elfogadhatónak tartja, az előbbi általánosan kiemelkedést jelent, jellemzően nem földrajzi értelemben, ami túl általános, az utóbbi bizonyos esetekben kifejezőbb lehet, mint a „hill”, de ehhez ismerni kell az adott domb megjelenését, minden esetben nem használható. Az is támogatandó elgondolás, hogy az összetett nevek esetében csak az utolsó, a felszínforma valódi kategóriájának megfelelő részt fordítsuk, (Gercsák-Klinghammer, 2005) a többi maradjon érintetlen. Annak a szükségszerűségét is könnyű belátni, hogy ahol földrajzi köznévi nem kapcsolódik a tulajdonnévi taghoz, ott ezt hozzá kell adni, hogy

egyértelmű maradjon, hogy a név mire utal. Ugyanígy a már említett „-i” képzők elhagyása is indokolt, (jelen példában az Apáti-hegy, az egykor létezett Apáti település nevét őrzi (forrás), tehát itt nem képzős szerkezetéről van szó). Az egyetlen kiegészítés, amit ehhez a csoporthoz fűznék az, hogy a (hegy-, domb-), „tető”-re végződő neveket az angolban sem ismertlen (pl.: Round Top, Flat Top) (hill-), „top”-ra fordítanám, úgy gondolom ez szerencsésebb, mint az UNGEGN szójegyzéke (Pokoly-Mikesy(-Földi), 2017) által javasolt „summit” mivel arra nem találtam példát, hogy földrajzi köznévként használták volna, pedig valóban (hegy)csúcsot jelent (Cambridge University, online) Ahhoz, hogy minél kifejezőbbé és színesebbé tegyük a névrajzot, ehhez hasonlóan minden esetben célszerű az eredeti magyar névhez minél közelebbi jelentéstartalmú angol megfelelőt választani. Mindezek függvényében az alábbi alakok használatát javaslom:

Magyar név	Gercsák Gábor gyűjtésében előforduló változatok	Ajánlott angol név
Apáti-hegy	–	Apáti Hill
Nyereg-hegy	Nyereg Hill	Nyereg Hill
Csúcs-hegy	Csúcs Hill , Csúcs Mountain, Csúcshegy, Mount Csúcs, Peak Hill	Csúcs Hill
Akasztó-domb	–	Akasztó Hill
Cser-hegy	–	Cser Hill
Kerek-hegy	Kerek Hill	Kerek Hill
Gurbicza-tető	–	Gurbicza Top
Kis-erdő-tető	Kis-erdő Summit, Kiserdő-tető	Kis-erdő Top
Hosszú-hegy	Hosszú Hill	Hosszú Hill
Hálóeresztő	–	Hálóeresztő Hill
Hármas-hegy	Hármas Hill , Mount Hármas	Hármas Hill

Nevezetes képződmények

A környék egyedi geológiai fejlődéstörténete nyomán sok különleges képződmény alakult itt ki, így sajátos sziklaformák, és barlangok. A sziklaképződmények neve sok esetben a „-kúp”, végződést kapta, ami tulajdonképpen az alkalmanként megjelenő teljes formájában is megjelenő „gejzirkúp” rövidülése. a kifejezésnek az angol megfelelője a szó szerint is ugyanazt a jelentést hordozó „geyser cone”, (NRCS, 2016) ami fordított sorrendben a gejzíreknek erre a konkrét típusára is utal (Yellowstone NP, online), illetve földrajzi köznévként is funkcionál (pl.: Pink Cone Geyser) (Wikipedia, online), ezzel szemben „geyser cone” nevű objektumot nem találtam. Ennek ellenére a tihanyi kúpok, megfelelőjének a „geyser cone”-t tartom, mivel a „cone geyser” még működő gejzírek nevében szerepel. Az OpenStreetMap névanyagában találunk egy olyan sziklát is, aminek a neve is szikla, a UNGEGN (Pokoly-Mikesy(-Földi), 2017) szerint ehhez legközelebb a „rock: the dry solid part of the earth's surface, or any large

piece of this that sticks up out of the ground or the sea” (Cambridge University, online) vagy a „cliff: a high area of rock with a very steep side, often on a coast” (Cambridge University, online) kifejezések állnak. Tehát a „rock” inkább szikla, „cliff” inkább sziklafal, vagy szakadék, esetünkben tehát azt gondolom, hogy előbbi használatával kapunk kifejezőbb nevet. Végezetül a javasolt nevek listája:

Magyar név	Gercsák Gábor gyűjtésében előforduló változatok	Ajánlott angol név
Szélmarta-sziklák	–	Szélmarta Rocks
Aranyház-gejzirkúp	(Aranyház: Aranyház, Golden house)	Aranyház Geyser Cone
Borzvár	–	Borzvár Geyser Cone
Tölgyes-kúp	–	Tölgyes Geyser Cone
Sajmeggyes-kúp	–	Sajmeggyes Geyser Cone
Átjáró-kúp	–	Átjáró Geyser Cone
Hármashegyi-kúp	–	Hármashegy Geyser Cone
Félbevágott-kúp	–	Félbevágott Geyser Cone
Kalapos-kúp	–	Kalapos Geyser Cone
Somos-kúp	–	Somos Geyser Cone
Borsóköves-kúp	–	Borsóköves Geyser Cone
Kis-kúp	–	Kis Geyser Cone

A nevezetes képződmények közé sorolhatóak a barlangok is, ezekről szintén megemlékeztek már más szerzők is korábban (Gercsák-Klinghammer, 2005). Az általuk megfogalmazott elveknek megfelelően és az egyéb névtípusoknál is alkalmazott módon a tulajdonnévi tagot érintetlenül hagyjuk, még személyenevek esetében sem használjuk a nyugati sorrendet, a földrajzi köznevet viszont angolra fordítjuk. (Gercsák, 2011) A UNGEGN (Pokoly-Mikesy(-Földi), 2017) szerint a magyar barlang szó megfelelője a „cave: a large hole in the side of a hill, cliff, or mountain, or one that is underground” (Cambridge University, online) vagy a „cavern: a large cave” (Cambridge University, online) lehetne. Az előbbi gyakorlatilag barlangot jelent, az utóbbit a szótár az előző kifejezéssel magyarázza, így az egyszerűség kedvéért azt javaslom, hogy a barlangokat nevezzük „cave”-nek, a korábban említett okok miatt, amennyiben az eredeti név nem tartalmaz földrajzi köznevet, akkor is tegyük hozzá;

Magyar név	Gercsák Gábor gyűjtésében előforduló változatok	Ajánlott angol név
Átjáró-barlang	–	Átjáró Cave
Barátlakások	–	Barátlakások Caves
Forrás-barlang	–	Forrás Cave
Sobri Jóska-barlang	–	Sobri Jóska Cave

Ennek a fejezetnek az volt a célja, hogy minden az OpenStreetMapen jelenleg elérhető, a mintaterületre eső földrajzi névnek alkossunk egy az angol nyelvbe jól illeszkedő, és az adott

objektumot, egyértelműen leíró és azt jól kifejező nevet. Ezen a ponton már csak egy maradt ki, ami a korábbi kategóriákba nem volt besorolható ez nem más, mint maga a Tihanyi-félsziget. Az UNGEGN (Pokoly-Mikesy(-Földi), 2017) itt a „peninsula: a long piece of land that sticks out from a larger area of land into the sea or into a lake” (Cambridge University, online) fordítást adja meg, ami definíció szerint meg is felel a magyar kifejezés jelentésének. A korábban már szemléltetett gyakorlattal egyezően, itt is elhagyjuk a településnév végéről az „-i” képzőt és megkapjuk az angol nevet; Tihany Peninsula.

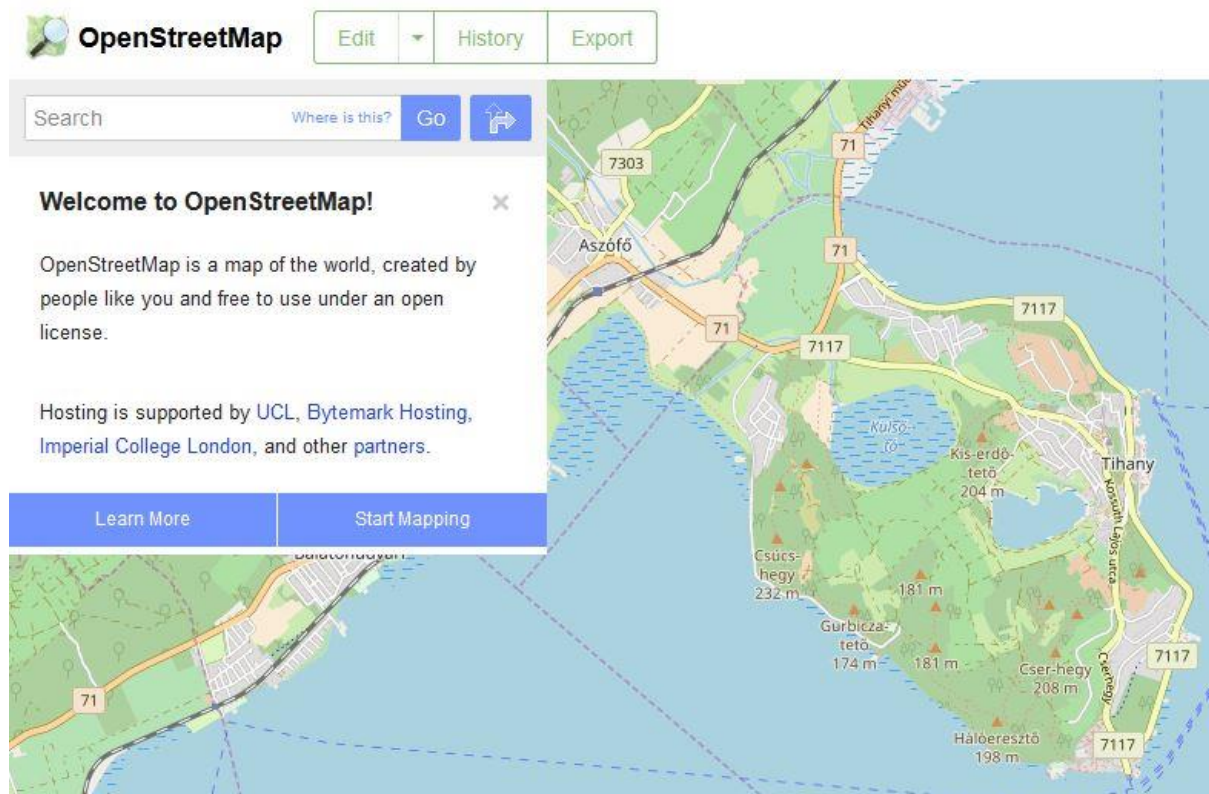
4. Az ajánlás szemléltetése

Miután kialakítottunk egy szisztémát, amivel megkísérletük a neveket lehetőség szerint minden igényt kielégítve angolra fordítani, meg kell találnunk a legmegfelelőbb módját annak, hogy ezt be is tudjuk mutatni, használhatóvá tudjuk tenni.

Az angol-szász országok kormányhivatalai által működtetett névtárakat (OS, online), (OSI, online), (NRC, online), (GA, online), (NZGB, online), (NGA, online) böngészve jutottam arra a következtetésre, hogy minden névrajzi gyűjteményt ebben a formában a legcélszerűbb publikálni, így a lehető legnagyobb közönség fér hozzá, rendkívül kényelmesen használható, hiszen név és hely alapján egyaránt kereshető, illetve a nagytájaktól a legkisebb érig, szikláig minden rákerülhet, mivel a névsűrűség méretarány függvényében változik.

Ebből a szempontból is hasznos választás volt az OpenStreetMap adatait használni, mivel új térképet nem kellett rajzolnom, hanem digitális és szerkeszthető formában hozzáfértem az általuk közölt térinformatikai adatokhoz, ezek tartalmazták a geometriát, a georeferenciát, az egyes objektumok típusát és nevét. Az OpenStreetMap adatait mindenki könnyen elérheti, legegyszerűbben úgy, ha a honlapjukon (OSM, online) (14. ábra) rákattintunk, az „Export” gombra ezután vagy újra az „Export”-ot választjuk, ekkor a el is kezdi nekünk letölteni a

kivágtatban éppen szereplő adatokat vagy összetettebb kereséshez használhatjuk a „Geofabrik Downloads” hiperlinket.

14. ábra

Az adatok birtokában még ki kellett gondolni, hogy hogyan készíthetünk a példákban szereplőkhöz hasonló interaktív térképet, ebben nagy segítségemre voltak Gede Mátyás tanár úr órái, a „Nyílt forráskódú webes GIS” és a „Script nyelvek”, ahol megismerkedtünk a többek között MapServer, az OpenLayers, és a Google Maps API használatával, illetve az ezekhez kapcsolódó alapvető HTML és JavaScript kódokkal. Úgy gondoltam ezen ismeretek birtokában már képes lehetek egy elfogadhatóan működő demót készíteni, hogy szemléltethessem a munkám eredményét, illetve leginkább hogy ötletet adjak arra nézve, hogy mely módszerek lehetnének a legcélravezetőbbek a névanyag közlésére, akár a magyaréra is.

Az OpenStreetMap adatait shape file-formában kapjuk, a térinformatikában ez a legelterjedtebb file-formátum, amiben tér- és attribútum adatokat egyaránt kényelmesen tárolhatunk. Szerencsére a MapServer is kezeli ezeket a file-okat a webes megjelenítéshez ezzel hozzuk létre a kapcsolatot. Ehhez készíteni kell, egy map file-t, ami egy szöveges állomány, a megadott forrásadatokra (shape file) hivatkozik, a megjelenítést azonban itt állítjuk be. A MapServer is rétegstruktúra kialakításával rajzolja meg a térképet a megadott paraméterek alapján. Természetesen az eredeti adatok tartalmaztak sok olyan információt is, ami a földrajzi nevek fordításának tematikájához szükségtelen, (például hivatalok, kórházak, éttermek, etc.) ezért ki

kellett válogatni azokat a természetes képződményeket, amiknek a neve meg volt írva, (végül minden pontot megtartottam, ami az adott kategóriába volt sorolva, azt is amihez nem volt név rendelve, illetve azokat is, amik egy névhez több helyet is jelöltek) ezeket a későbbi kényelmesebb felhasználás érdekében külön állományokba mentettem. Ezeket már könnyebb volt áttekinteni és szerkeszteni is, ezekhez a feladatokhoz a QGIS-t használtam. Nyilvánvalóan az általam kidolgozott névanyag nem szerepelt az eredeti adatokban ezeket hozzá kellett rendelnem a pontokhoz. Ehhez hasonlóan a magyar nyelv és nevek iránt érdeklődő, vagy helyszínre kilátogató külföldiek kedvéért hozzáadtam még egy megnevezést, ami a magyar név IPA (nemzetközi fonetikai ábécé) átíratát tartalmazza. Ennek az angolra szűkített változatával előbb-utóbb minden az angol nyelvvel ismerkedő ember találkozik, mivel az értelmező szótárak, az angol helyesírás bonyolult és a kiejtéssel nem mindig kölcsönösen egyértelmű hagyományai miatt ezt az átíratot is közlik minden szócikknél. Igaz ugyan, hogy az angol és a magyar nyelv hangzókészlete nem egyezik meg teljesen, de olyan nagy mértékben nem is tér el, mint a két nyelv szabályos írásmódja. Tulajdonképpen a magyar hangzók közül csak az „ü” az, ami az angolban egyáltalán nem fordul elő, (Wikipedia, online) – azért a Wikipedia a forrás, mert Szende Tamás cikke, amire a lap hivatkozik, csak vásárlás útján hozzáférhető – (15. ábra) azonban valamivel műveltebb vagy érzékenyebb fülű beszélők képesek lehetnek helyesen kiejteni. Azt gondolom, hogy ez jó lehetőség akár a földrajzi nevek tulajdonnévi tagjainak, vagy akár bármi más magyar szó helyes, de legalábbis a magyar nyelvet beszélők számára érthető kiejtésének elsajátításához. A feladathoz egy kifejezetten erre a célra fejlesztett programot (Imre, online) használtam, időnként felülbírálván az eredményt. Az egyszerűség kedvéért a hangsúlyt jelző aposztrófokat nem tüntettem fel.

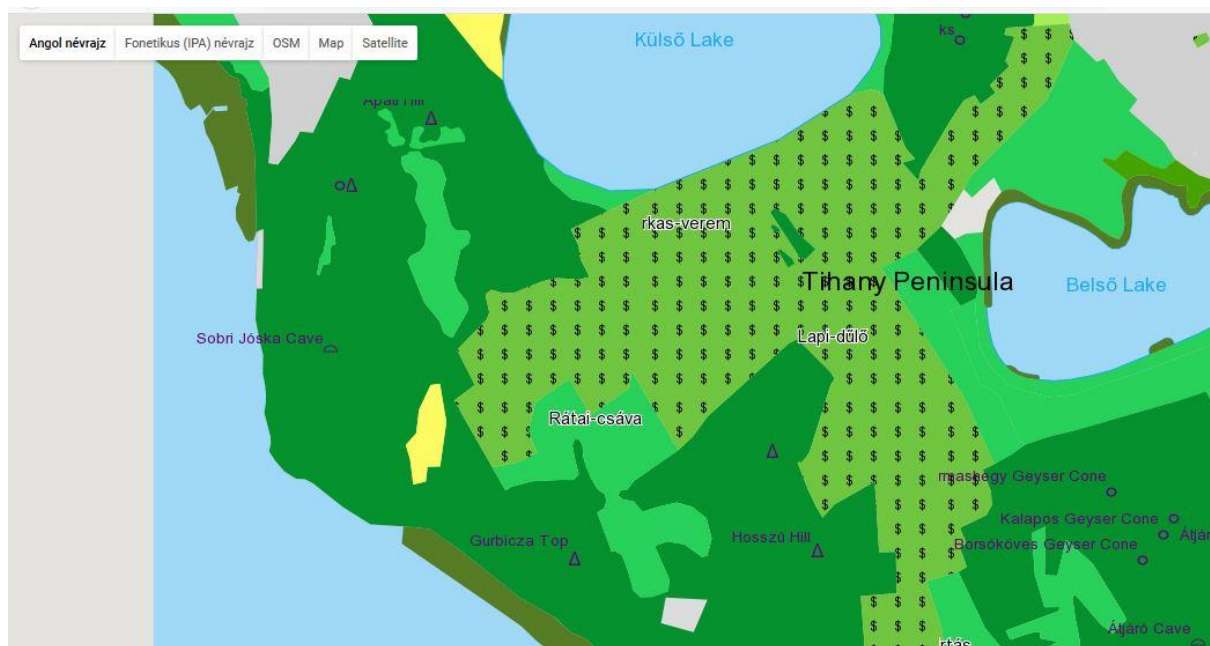
<u>Mássalhangzók</u>			<u>Magánhangzók</u>		
<u>IPA</u>	Példák	Angol példák	<u>IPA</u>	Példák	Angol példák
<u>b</u>	bot, képzés	boat	<u>ɒ</u>	hat	RP hot
<u>c</u>	tyúk, ágytól,	<u>RP Tuesday</u>	<u>a:</u>	vár	<u>AuE father</u>
	látja, átnyúlik		<u>ɛ</u>	ez	bat
<u>d</u>	dob, hétből	duck	<u>e:</u>	él	pay
<u>dz</u>	madzag, ketrecben	lads	<u>i</u>	visz	kit
<u>dʒ</u>	dzsessz, ácsból	jug	<u>i:</u>	víz	knee
<u>f</u>	fa, szívta	fast	<u>o</u>	ok	hole
<u>g</u>	gép, zsákból	go	<u>o:</u>	tó	hole
<u>h</u>	hó	happy	<u>ø</u>	öl	Somewhat like nurse

<u>i</u>	jó, lyuk	yes	<u>ø:</u>	lő	Somewhat like purr
<u>ɛ</u>	gyár, pintyből, adja	RP due	<u>u</u>	ujj	put
<u>k</u>	kép, fogtam	scat	<u>u:</u>	út	food
<u>l</u>	ló	lip	<u>y</u>	üt	Somewhat like cute (but without the initial 'y' sound)
<u>m</u>	ma, színpad	man	<u>y:</u>	tűz	Somewhat like cue (but without the initial 'y' sound)
<u>n</u>	nem	nap	<u>ɒ:</u>	A	RP nod
<u>ŋ</u>	munka	bank	<u>a</u>	kalcium, Svájc	AuE but
<u>ɲ</u>	nyár, pinty	canyon	<u>ɛ:</u>	E	bad
<u>p</u>	pipa, dobtam	spun			
<u>r</u>	ró, balra	rolled r			
<u>s</u>	szó, méztől	sun			
<u>ʃ</u>	só, rúztól, község	ship			
<u>t</u>	toll, adhat	stone			
<u>ts</u>	cél, edzhet	cats			
<u>tʃ</u>	csak, bridzstől, segítség	chop			
<u>v</u>	vág, széfben	vat			
<u>z</u>	zöld, mészből	zipper			
<u>ʒ</u>	zseb, hasba	rouge			

155. ábra: a magyar nyelv hangzókészlete és angol példák forrás: Wikipedia

Ezen a ponton az adatokat előkészítettük a megjeleníteni kívánt formában, a MapServerrel beállítottuk a térkép színeit, a vonalak vastagságát, a betűtípusokat, sőt még azt is, hogy melyik nagyítási fokozatban mely térképi elemek jelenjenek meg. Ez már hasznos és egészen látványos is, azonban ha szeretnénk összehasonlítani az eredeti adatokat az újakkal, vagy azokat egymással akkor azt még nem tudjuk megtenni. Ebben lesz segítségünkre az OpenLayers, ezzel létrehozhatunk, egy olyan HTML-be ágyazott JavaScript függvényt, ami a térképi adatainkból választhatóan megjeleníthető rétegeket készít. A végeredmény tehát egy honlap, amit a böngészővel nézhetünk meg, váltogathatjuk a megjeleníteni kívánt állományokat és a nagyítási

fokozatokat. Összesen öt réteget adtam végül hozzá; az eredeti OpenStreetMap térképet, az abból átalakított saját verziót a javasolt angol névjajzzal (16. ábra) és az IPA átíratokkal, illetve összehasonlításképpen a Google térképét és műholdképeit. (Sajnos egy problémára nem sikerült megoldást találnom, ez pedig az, hogy a nevek kiírását a mozaikolás elrontja, hiába használtam a „PROCESSING LABEL_NO_CLIP=ON” funkciót a map file-ban. Azt gondolom enélkül is használható arra, amire szántam, de a megjelenítés minőségén sokat javítana, ha ezt orvosolni tudnám.)

16. ábra

Összefoglalás

A Bevezetésben felvetett problémák elemzése során megkíséreltünk választ adni a megfogalmazott kérdésekre, összefoglalást adni az eddig elért eredményekről, és felvázolni, hogy merre lehetne érdemes tovább haladni.

Beláttuk, hogy ha olyan angol nyelvű névjajzot szeretnénk, amit szíves(ebb)en használunk, akkor legjobban tesszük, ha a saját kezünkbe vesszük ennek az ügyét és közreműködünk a kialakításában, ha másokra várunk vagy marad a jelenlegi összevisszaság, vagy olyan névjajzot alakítanak ki mások, amit nem érzünk magunkénak.

Leszögeztük, hogy települések, településrészek és közterületek nevét eredeti formájában használjuk, nem csak azért, mert ezek hivatalos nevek, hanem azért is mert ezek fordítása tájékoztató zavarokat okozhatna. A többi objektumtípus esetében a „minél kevesebb és csak szükségeszerű változtatás” elve által vezérelve rámutattunk, hogy a tulajdonnévi tagok fordítása

nem teszi egyszerűbbé a névhasználatot a külföldiek számára sem, mivel a lefordított alakok nincsenek használatban, viszont a földrajzi köznevek fordítása, vagy feltüntetése szükséges. Ugyanúgy ahogyan személyneveket sem fordítunk le, de a névjegykártyájukon szereplő foglalkozásukat igen.

A fenti elvet követve egyértelmű az is, hogy az idegen alaknak a lehető legjobban kell hasonlítania a magyarhoz, tehát a földrajzi köznévként nem kell, hogy megelőzze a tulajdonnévi tagot, mivel az angol névhasználatban találunk példát mindkét típusra, nyugodtan választhatjuk azt, ami a mi logikánkkal egyező.

Amennyiben az Ország összes földrajzi nevének meg akarjuk alkotni az angol formáját valószínűleg a legcélravezetőbb módszer az objektumtípusonkénti névadás lehetne, mivel így minden névről egyszer, egyértelmű döntést lehetne hozni, kialakulhatna egy rutin, hogy bizonyos formájú neveket hogyan kezelünk, illetve hogy adott földrajzi köznévként melyik a legközelebbi angol megfelelője.

A külföldi példák alapján megállapítottuk, hogy a modern névtárak, hely és név alapján is kereshető interaktív webtérkép formájában a leghasznosabbak, legkényelmesebben használhatóak. Amennyiben egyszer elkészül egy ilyen magyar névtár, lehetőleg a névváltozatokkal együtt, annak lehetne angol nyelvű verziója, ehhez mindenki hozzáférne, és többé nem kellene minden szerzőnek a földrajzi nevek fordításának kérdésével törődnie.

Összességében úgy vélem, hogy a dolgozat az eredetileg kitűzött célját elérte, összegezte a mostanáig a témában megjelent szakirodalom konzekvenciáit és, ha az egész feladat volumenéhez képest csak nagyon kis mértékben, de hozzájárult a munka elvégzéséhez. Igazán sikeres természetesen akkor lenne, ha nyomán élénk párbeszéd alakulna ki, és felgyorsulna a folyamat.

Hivatkozott irodalom

- Baker, Kathleen Dr. (2011), szakértő: Children's World Atlas. Dorling Kindersley
- Bing Maps <https://www.bing.com/maps> utolsó elérés: 2018. június 10
- Boldizsár Iván (1969), szerk.: Hungary: Corvina, Budapest
- Cambridge University: Cambridge Dictionary.
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/> utolsó elérés: 2018. június 10
- Collins (2016), World Atlas 6th edition: HarperCollins Publishers Ltd.
- Collins (2018), Student Atlas 6th edition: HarperCollins Publishers Ltd.
- Csachová, Stela (2012) Acta Universitatis Palackianae Olomucensis – Geographica, Vol. 43, No. 1, pp. 51-60
- Diercke, (2010) International Atlas. For use in bilingual classes and in English lessons. Bildungshaus Schulbuchverlage, Westermann Schroedel Diesterweg Schöningh Winklers GmbH, Braunschweig
- Földi Rita: Cyprián-forrás (Orosz-kút) - Tihany
<https://www.nonstopbalaton.hu/ajanlo/cyprian-forras-orosz-kut-tihany/112065/> utolsó elérés: 2018. június 10
- Geoscience Australia, <http://www.ga.gov.au/placename> utolsó elérés: 2018. június 10.
- Gercsák Gábor – Klinghammer István (2005) Magyar földrajzi nevek angol nyelvű kiadványokban. Nyelvtudományi Közlemények, 102., pp. 215-221.
- Gercsák Gábor (2002) Hungarian geographical names in English language publications. Studia Cartologica. Eötvös Loránd University PDF file
- Gercsák Gábor (2005) Magyar tájnevek angol fordítása. Fasciculi Linguistici / Series Lexicographica Eötvös Loránd University PDF file
- Gercsák Gábor (2011) „English exonyms of geographical names of Hungary”. In: Peter Jordan, Hubert Bergmann, Caroline Burgess, Catherine Cheetham (eds.): „Trends in Exonym Use”. Proceedings of the 10th UNGEGN Working Group on Exonyms Meeting, Tainach, 28–30 April 2010. Verlag Dr. Kovač, Hamburg, 2011, pp. 261–268
- Gercsák Gábor (2015): Magyar tónevek angol fordítása. Névtani Értesítő, 37. pp. 77-81.
- Gercsák Gábor, A magyar földrajzi nevek angol nyelvű használata, kézirat
- Gercsák Gábor, Előforduló névváltozatok gyűjteménye, kézirat
- Giliczéné Szemák Ágnes (2010), szerk.: A földrajzi nevek helyesírása: Akadémiai Kiadó, Budapest
- Google Maps, <https://www.google.com/maps> utolsó elérés: 2018. június 10
- Imre Dávid: Fonetikus átíró 1.0. <http://idavid.hu/programs/phonetics/> utolsó elérés: 2018. június 10

- Jordan, Peter (2011), Working Paper No. 64. – Criteria for the use of exonyms – a next approach, United Nations Group of Experts on Geographical Names, PDF file, Bécs
- Juhász József – Szőke István – O. Nagy Gábor – Kovalovszky Miklós (1992), szerk.: Magyar Értelmező Kéziszótár L-Z. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Korabinszky János Mátyás (1797), New Map of Hungary particularly of its Rivers & Natural productions
- Márton Mátyás (2018), Földrajzi neveink és Magyarország Nemzeti Atlasza, előadás, Budapest
- Mumford, Simon (2015), szerk.: Compact World Atlas: Dorling Kindersley – Penguin Random House
- Mumford, Simon (2015), szerk.: Student Atlas 8th edition: Dorling Kindersley – Penguin Random House
- Mumford, Simon (2016), szerk.: Complete Atlas of the World 3rd edition: Dorling Kindersley – Penguin Random House
- National Geographic (2013) Global Atlas: National Geographic
- National Geographic (2016) Consice Atlas of the World Fourth Edition: National Geographic Partners LLC
- National Geospatial-Intelligence Agency, <http://geonames.nga.mil/namesgaz/> utolsó elérés: 2018. június 10.
- Natural Resources Canada, <http://www.nrcan.gc.ca/earth-sciences/geography/place-names/10786> utolsó elérés: 2018. június 10.
- New Zealand Geographic Board, <https://gazetteer.linz.govt.nz/> utolsó elérés: 2018. június 10.
- OpenStreetMap, <https://www.openstreetmap.org> utolsó elérés: 2018. június 10
- Ordnance Survey Ireland, <https://www.logainm.ie/en/> utolsó elérés: 2018. június 10.
- Ordnance Survey, <https://osmaps.ordnancesurvey.co.uk/> utolsó elérés: 2018. június 10.
- Oxford (2015) New Consice World Atlas: Oxford University Press
- Pokoly Béla – Mikesy Gábor (– Földi Ervin) (2017) Toponymic Guidelines For Map And Other Editors Hungary. Eleventh United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names, New York PDF file
- Rand McNally and Company (1906), Austria-Hungary, Rand, McNally & Co., Chicago. <https://www.loc.gov/resource/g6030.ct002033/> utolsó elérés: 2018. június 10.
- Sasi Attila, (2014): Die Deutschen in Ungarn eine Landkarte mit deutschen Ortsnamen – A magyarországi németek térképe. Neue-Zeitung-Stiftung – Corvina
- Speede, Iohn (1626), The Mape of Hungari. <http://digitalcollections.lib.washington.edu/cdm/fullbrowser/collection/maps/id/79/rv/singleitem> utolsó elérés: 2018. június 10.

Steves, Rick- Hewitt, Cameron (2017), Eastern Europe Guidebook Ninth Edition, Rick Steves

Times (2015) Desktop Atlas of the World: The Times imprint of HarperCollins

U.S. Department of Agriculture, Natural Resources Conservation Service (2016) Glossary.
U.S. Department of Agriculture, Natural Resources Conservation Service PDF file

United Kingdom Permanent Committee on Geographical Names (2009), Working Paper No. 7. – Toponymic Guidelines for Map and Other Editors: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, United Nations Group of Experts on Geographical Names, PDF file, Nairobi

Wettstein Edina (2017), Szakdolgozat: Hungarian Stream Names in English Translation, kézirat, Budapest

Wikipedia, <https://en.wikipedia.org/wiki/Blencathra> utolsó elérés: 2018. június 10

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Lists_of_rivers_of_Canada utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Plains_of_Australia utolsó elérés: 2018. június 10

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Plains_of_Canada utolsó elérés: 2018. június 10

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Plains_of_Europe utolsó elérés: 2018. június 10

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Plains_of_India utolsó elérés: 2018. június 10

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Plains_of_New_Zealand utolsó elérés: 2018. június 10

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Plains_of_the_United_Kingdom utolsó elérés: 2018. június 10

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Plains_of_the_United_States utolsó elérés: 2018. június 10

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Catstye_Cam utolsó elérés: 2018. június 10

Wikipedia, <https://en.wikipedia.org/wiki/Help:IPA/Hungarian> utolsó elérés: 2018. június 10

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_lakes utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_lakes_and_lochs_of_the_United_Kingdom utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_lakes_of_Australia utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_lakes_of_Canada utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_lakes_of_England utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_lakes_of_New_Zealand utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_lakes_of_the_United_States utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_loughs_of_Ireland utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_mountain_peaks_of_the_United_States utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_mountain_ranges utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_mountains_and_hills_of_the_United_Kingdom utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_mountains_by_elevation utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_mountains_in_Australia utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_mountains_in_Ireland utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_mountains_of_Canada utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_mountains_of_New_Zealand_by_height utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_rivers_of_Australia utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_rivers_of_England utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_rivers_of_Ireland utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_rivers_of_New_Zealand utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_rivers_of_Scotland utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_rivers_of_the_United_States utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_rivers_of_Wales utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Lists_of_rivers utolsó elérés: 2018. június 10.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Pink_Cone_Geyser utolsó elérés: 2018. június 10

Yellowstone National Park: Anatomy of a cone geyser

https://www.nps.gov/features/yell/tours/fountainpaint/cone_geyser.htm utolsó elérés: 2018. június 10

Köszönetnyilvánítás

Elsősorban szeretnék köszönetet mondani Gercsák Gábornak a témajavaslatért, a témavezetésért és számos forrás rendelkezésre bocsátásáért, illetve köszönet illeti Gede Mátyást is, aki a webtérkép elkészítésében segített. Nélkülük ez a diplomamunka nem készülhetett volna el.

Szeretnék köszönetet mondani továbbá, minden tanáromnak és a Tanszék munkatársainak, nagyon sokat tanultam és nagyon sok segítséget kaptam tőlük, nélkülük sosem juthattam volna el idáig.

Ezen kívül szeretném megköszönni Bánkúti Balázsnak, hogy amikor a Tanszékre kerültem és nem ismertem senkit, minden új volt a számomra segített eligazodni az új környezetben, nagyon hálás vagyok neki ezért.

Végül köszönet illeti barátnőmet, Zheng Meilinget, aki mindig támogat a céljaim elérésében és mindig arra ösztönöz, hogy többé, jobbra fejlődjek.

NYILATKOZAT

Alulírott Horváth Gábor Roland (Neptun kód: YAF2JE), a „Magyar földrajzi nevek angol nyelvre fordítása” című diplomamunka szerzője fegyelmi felelősségem tudatában kijelentem, hogy dolgozatom önálló munkám eredménye, saját szellemi termékem, abban a hivatkozások és idézések standard szabályait következetesen alkalmaztam, mások által írt részeket a megfelelő idézés nélkül nem használtam fel.

A témavezető által elfogadott és elbírált diplomamunka elektronikus közzétételéhez (PDF formátumban a tanszéki honlapon).

HOZZÁJÁRULOK

NEM JÁRULOK HOZZÁ

Budapest,

a hallgató aláírása

Hozzájárulok a szakdolgozat
benyújtásához:

Budapest,

a témavezető aláírása